

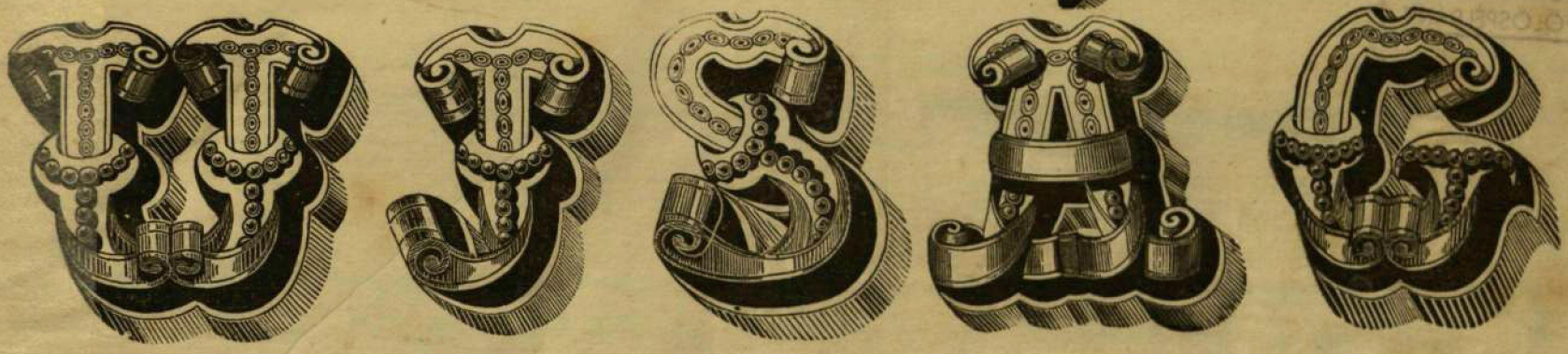
A4/2000
hiteles

jeleket nem lehet
nehel nem lesz wige

VASÁRNAPI

7

KÖNYV-
OSZTÓ
FŐSZE-
REZSŐ

1857.

Felelős szerkesztő :

PÁKH ALBERT.

Munka-társ :

JÓKAI MÓR.

Kiadó tulajdonos :

HECKENAST GUSZTÁV.

PEST, 1857.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.
Egyetem-utca 4. szám alatt.

VASÁRNAPI

OSZK
KÖNYVELOSZTÓ
FŐLŐSPÉLDÁNY

1857

JÓKAI MÓR

PAKAI ALBERT

HECKENAST GUSZTAV

A Vasárnapi Ujság 1854., 1855., 1856. és 1857. évi folyamaiban

KÉPEK ÉS RAJZOK JEGYZÉKE. *)

I. Arczképek.

A) Hazaiak.

Név	Év	Szám	Folyó sz.
Albrecht, ausztriai cs. kir. főherceg	1855.	19.	
Arany János	1854.	14.	
Attila	1855.	6.	
Báró August Antal	1856.	49.	
Bajza József	1857.	45.	
Dr. Balassa János	1857.	43.	
Bakócz Tamás	1856.	35.	
Ballagi Mór	1856.	26.	
Báthory Zsigmond	1857.	27.	
Clark Adám	1856.	17.	
Csetényi-Komáromi Ferencz, 114 év. béres	1857.	34.	
Deák Ferencz	1854.	43.	
Edvi Illés Pál	1856.	48.	
Egreesy Gábor mint „Mátyás király”	1856.	19.	
Entz Ferencz	1857.	23.	
Báró Eötvös József	1855.	39.	
Érkövy Adolf	1857.	22.	
Herceg Esterházy Pál	1857.	1.	
Páy András	1855.	29.	
Fényes Elek	1855.	40.	
Garay János	1855.	34.	
Dr. Gröz Frigyes	1857.	18.	
Gróf Gvadányi József	1857.	36.	
Gyöngyösy Pál	1857.	13.	
Hajnik Károly	1857.	4.	
Gróf Haller Ferencz	1856.	7.	
Hildegard, ausztr. cs. k. főhercegnasszony	1856.	33.	
Horváth János, püspök	1857.	6.	
Istvánffy Miklós	1857.	29.	
Jókai Mór	1857.	10.	
Jókainé, mint Gertrud „Bánk bán”-ban	1857.	10.	
Báró Jósika Sámuel	1856.	43.	
Gróf Károlyi István	1856.	1.	
Kazinczy Ferencz	1857.	49.	
Báró Kemény Dénes	1857.	37.	
Báró Kemény János	1857.	40.	
Báró Kemény Zsigmond	1856.	14.	
Kliegl József	1857.	5.	
Kopácsi József, hercegprímás	1856.	35.	
Korizmicz László	1857.	20.	
Kovács Endre	1856.	50.	
Károlyi Ambrus, primás	1856.	35.	
Kubinyi Agoston	1857.	39.	
Lendvay-Latóczyné	1856.	38.	
Lendvay Márton	1855.	38.	
Lendvay mint „Bánk bán”	1856.	13.	
Liszt Ferencz	1856.	33.	
Lonovics-Hollóy Kornélia	1856.	3.	
Lósy Imre, primás	1856.	35.	
Májor István	1855.	41.	
Masjon J. A.	1857.	3.	
Gróf Mikó Imre	1856.	24.	
Morosini Tomasina	1857.	37.	
Gróf Nádasdy Ferencz	1857.	26.	
Oláh Miklós, primás	1856.	35.	
Pauler Tivadar	1856.	21.	
Pázmán Péter, primás	1856.	35.	
Pethe Ferencz	1857.	35.	
Petőfi Sándor	1856.	9.	

B) Külföldiek.

Abdu'-Medzsid	1854.	7.
Babó, herceg	1856.	32.
Béranger	1857.	31.
Bosquet, tábornok	1755.	3.
Canrobert, tábornok	1854.	42.
Cathcart, tábornok	1855.	5.
Cavaignac tábornok	1857.	50.
Chinai császár	1855.	131.
Dickens (Boz) Károly	1856.	4.
Eugenia, francia császárné	1854.	5.
Ira Aldridge	1854.	17.
Iszkender bég (gróf Ilinski)	1855.	33.
Layard Agoston Henrik	1855.	28.
Leó, ál-ermény herceg	1855.	52.
Maurocordato Sándor	1854.	25.
Miklós czár	1855.	11.
Nachimoff, orosz tengernagy	1855.	45.
Napier Károly	1854.	20.
III. Napoleon, francia császár	1855.	20.
I. Napoleon három arczképe	1857.	29.
Napoleon herceg	1854.	41.
Nena Sahib	1854.	41.
Palmerston, lord	1855.	47.
Pastrana Julia	1857.	52.
Pelissier, francia tábornok	1855.	27.
Pierrot, princez	1856.	31.
Ragian, lord	1854.	21.

Ristori Adelájd

Ristori Adelájd	1856.	8.
Russel John, lord	1855.	21.
Salamon herceg	1856.	32.
Sándor czár	1955.	15.
Sibour bíbornok, párisi érsek	1857.	8.
Souloque Faustin képe	1856.	30.
Szergievich Menesikoff, herceg	1854.	40.
Victor Emanuel, szardíniai király	1855.	51.

II. Történelmi képek.

A) Hazaiak.

Az első alapító	1857.	4.
Alföldön tiszai áradás	1855.	19.
Aradi vörösek	1857.	7.
Árpád birtokába veszi a magyar földet	1857.	28.
Dom Miguel ezredből jelenet	1857.	4.
Esztergomi baleset a vasútvonalon	1856.	23.
Hüségét esküszik Almosnak a hét vezér	1857.	32.
Kálmán király és a dalmátok	1857.	15.
Koronázási jelvények	1854.	29.
Koronázási palást	1854.	30.
Maria Dorottya, cs. kir. főhercegnő a ravatalon	1855.	16.
Mohácsi csatákép	1857.	38.
Szent István király megkereszteltetése	1857.	52.
Vaskapu szétvettetése	1856.	19.
Wesselényi Miklós, báró idős, életéből jelenet	1857.	3.
Zsófia, cs. kir. főhercegnő gyászravatala Budán	1857.	25.

B) Külföldiek.

Almai csatáról	1854.	38.
Angol bathrend átadása a török szultánnak	1856.	12.
Angol katonák	1854.	11.
Avar vezér	1854.	32.
"	1854.	33.
"	1854.	34.
"	1854.	35.
"	1854.	37.
Császári koronázás Moszkvában	1856.	44.
Csernabaji csata	1855.	1.
Dspán fővezér	1855.	42.
Egyesült hatalmak haditanácsa	1856.	11.
Fekete királyné	1856.	27.
Fidich Tabiassi	1854.	24.
Francia katonaság	1855.	13.
Harc a szantálak ellen	1856.	15.
Hauensteini alagut beszakadása	1857.	31.
Kara Fatime	1854.	18.
Kémszemle a szantálak ellen	1856.	15.
Krimiai zivatar	1855.	10.
Mulakoff-erőny bevétele utáni összeült közés	1855.	43.
Napoleon bevonulása Windsorbá	1855.	21.
Napoleon Lajos	1854.	21.
Nicholson tábornok győzelme Delhi előtt	1857.	52.
Omer basa	1854.	1.
Orosz táborból	1854.	22.
Samyl	1854.	8.

*) A V. U.-ban megjelent képek az átnézetet azon olvasóink számára közöljük, kik mind a négy évfolyamot bírják, továbbá szükséges tájékozásul mind azoknak, kik a szerkesztőséghez rajzokat beküldeni akarnak s ez iránygyakran tudakozódnak.

TARTALOM.

1. Elmelkedések, értekezések, fejtegetések.

	Lap
Uj évi üdvözet. <i>Pákh Albert</i>	9
Zsidóiskola. <i>Edvi Illés Pál</i>	30, 39
Felhívó szöveg a falusi prot. egyházakhoz. <i>Meső-földi</i>	48
Hogyan állítsunk takarékpénztárakat. <i>Kubinyi Lajos</i>	15, 55, 63
Mi a farsang? <i>E. J. P.</i>	68
A sörvásról. <i>Ds.</i>	73
Magyar színészet a legrégebb időkben. <i>Jókai Mór</i>	89
Kecskemét és tanintézetei (képpel). <i>Csányi János</i>	104
A husvétii tojásfestés. <i>E. Illés Pál</i>	125
Haladunk-e Magyarországon? <i>Albertfy P.</i>	147, 154, 167
Eszélyes gazdának nem árthat a jégeső. <i>O-y</i>	158
Mik az elvek? <i>Edvi Illés Pál</i>	179
Pünkösöd. <i>Edvi Illés Pál</i>	197
A paraszt és a műveltség. <i>Szmrekoossky György</i>	207, 222, 232, 243, 255
A m. gazdasági kiállítás. <i>P. A.</i>	217
Vasárnap. <i>Edvi Illés Pál</i>	289
Nőnevelésünk s egy új nőnevelde Losonczon. <i>Moravcsik Samu</i>	305, 319
Néhány szó a székelyekről a székelyekhez. <i>Hargó-talyi</i>	350
Nagy-Váradi állandó magyar színház (képpel)	408
A biztositásról <i>Szekely József</i> 419, 431, 444, 455, 470, 495, 507,	555
October. <i>Edvi Illés Pál</i>	417
Millyen nőket becsülnék az okos férfiak. <i>Bartók G.</i>	483
Hunyadvára pusztulásnak indul. <i>H. Sp. J.</i>	507
Advent. <i>Edvi Illés Pál</i>	519
Karácson ünnepe. <i>Edvi Illés Pál</i>	567
Sylvester estején. <i>Edvi Illés Pál</i>	570
Olvásokhoz. <i>Pákh Albert</i>	574

2. Elbeszélések.

A Dom Miguel ezred hajdan és most (képpel). <i>Vas Gereben</i>	22, 32
Id. b. Wesselényi Miklós életéből (képpel), b. <i>Kemény Zs. után</i>	23
Egy rém óra a tenger mélyében	47
Kapy György uram leányai. <i>P. Szathmáry Károly</i>	86, 102, 110, 118, 129, 138
Népszokások a magyar színészek országából. <i>Jókai Mór</i>	146
Az istenhegyi székely leány. <i>Jókai Mór</i> 178, 190, 206, 220, 231, 242, 254, 266, 278, 291,	302
Képek a huszár életből. <i>Fenyvesy K.</i>	198
Egy régi jó magyar város az alföldön I. II. III. IV. <i>György Vilmos</i>	406, 410, 430, 443
A király holtteste. <i>Mesőségi</i>	494
Tíz millió dollár. <i>Jókai M.</i> 506, 518, 530, 542, 554, 570	

3. Költemények.

<i>Arany János</i> : Népdalok	2
<i>Petőfi István</i> , Hivatlan dalnok versei	2
<i>Thali Kálmán</i> , Ördög utja	14
<i>Tóth Endre</i> , Agg legény	22
<i>Sárosy Gyula</i> , A jó szolga	30
<i>Szász Károly</i> , Vas Dani	38
<i>Zalár</i> , Özvegy asszony	46
<i>Tóth Endre</i> , Gonosz asszony	63
<i>Virághalmi</i> , Rostás Pál (képpel)	72
<i>Magyari</i> , Haller Péterné	78
<i>Bonyhay József</i> , Balatoni kecskekörnök	102
<i>Lévay József</i> , A csudafeló	110
<i>Petőfi István</i> , Csikós élet	118

<i>Szabó Dávid</i> , Emlékezés Arankáimra	126
<i>Tóth Endre</i> , Sólyom vitéz szeretője	130
<i>Berecs Károly</i> , A falu bolondja	138
A vén huszár. (Sárosy Albumából)	146
1854. május 4-én	156
<i>Thali Kálmán</i> , Hun utódok	166
<i>Vida József</i> , Vén more	178
<i>Vida József</i> , A kis béres	178
<i>Dalmady Győző</i> , Perényi	190
<i>Vida József</i> , Pünkösdi királyné	198
<i>Szemere Miklós</i> , Pinczében	206
<i>Herepei Otto</i> , Temetés után	230
<i>Levente</i> , Ilonka	242
<i>Tóth Endre</i> , Az utódtalan	254
<i>Köncsöl János</i> , Bus leány	254
<i>Vida József</i> , Ifjuság	266
" " Öregség	266
" " Ritka önmegtartózkodás	266
<i>Szemere Miklós</i> , A földhöz	278
<i>Kiss József</i> , Kakas Márton	290
<i>Béranger ut.</i> <i>Szász Károly</i> , Gyermekkori emlékek	302
<i>Béranger ut.</i> <i>Szász Károly</i> , A vén kabát	314
<i>Dalmady Győző</i> , A szerelmes betyár	314
<i>Lévai József</i> , Három köny	330
<i>Tóth Kálmán</i> , Betegségben	343
<i>Murányi Sándor</i> , Hova mindig vágytam	358
<i>Szász Károly</i> , két rozmarin	370
<i>Vida József</i> , Dobozi Mihály	382
<i>Turul</i> , Mohács (képpel)	396
<i>Magyari</i> , Both Bendek	406
<i>Petőfi István</i> , Temetésben	418
<i>Szász Károly</i> , Szép e róna	480
<i>Dalmady Győző</i> , Már látszik a falu	443
<i>Vida József</i> , A bő szüret	454
<i>Lévai József</i> , Rongyos zászló	467
<i>Sz. Halottak napja</i>	473
<i>Thali Kálmán</i> , Agata	482
<i>Jókai Mór</i> , „Dózsa György” című dramájából	493
<i>Virághalmi</i> , Templomszenteléskor	506
<i>Vida József</i> , Lakomára hittak	518
<i>Tóth Endre</i> , Talaborné asszonyom	530
<i>Medgyes Lajos</i> , Bálványos	542
<i>Szász Domokos</i> , Anyám kertje	554
<i>M. Sándor</i> , A tubarózsa	562

4. Élet- s jellemrajzok.

Hg. Eszterházy Pál (arczkép)	1
Régi képek: Horvát István. <i>Vas Gereben</i>	2, 14
Révész Bálint (arczkép)	13
Masjon J. A. (arczkép)	21
Hajnik János (arczkép)	29
Kliegl József (arczkép). <i>D. L.</i>	37
Horváth János püspök (arczkép)	45
Sibour párisi érsek (arczkép)	61
<i>Jókai Mór</i> (arczkép). <i>Pákh Albert</i>	77
<i>Jókainé</i> (arczkép). <i>P. A.</i>	81
<i>Tóth Lőrinc</i> (arczkép)	85
<i>Gyöngyös Pál</i> (arczkép)	104
<i>Gr. Vécsey Ágoston</i> (arczkép)	109
<i>B. Radák Istvánné</i> (arczkép). <i>P. Sz. K.</i>	117
<i>Szigligeti</i> (arczkép). <i>Jókai Mór</i>	137
<i>Dr. Grosz Frigyes</i> (arczkép). <i>Csetényi Kálmán</i>	145
<i>Korizmic László</i> (arczkép)	165
<i>Magyar-Óvár</i> (képpel). <i>Zombory G.</i>	166
<i>Vitkovits Mihály</i> (arczkép)	177
<i>Érkövy Adolf</i> (arczkép)	189
<i>Entz Ferenc</i> (arczkép)	205
<i>Gr. Nádasdy Ferenc</i> (arczkép)	241
<i>Báthory Zsigmond</i> (arczkép)	253
<i>Szeberényi János</i> (arczkép)	265

	Lap	Lap
<i>Istvánffy Miklós</i> (arczkép)	126	277
<i>Béranger</i> (arczkép)	130	301
<i>Virág Benedek</i> (arczkép)	138	313
<i>Egy 114 éves ember</i> (arczkép)	146	341
<i>Pethe Ferenc</i> (arczkép) <i>Br.</i>	156	357
Régi képek. <i>Vas Gereben</i> Az enyingi bíró 358, 370, 382,	166	394
<i>Gr. Gvadányi József</i> (arczkép)	178	369
<i>Morosini Tomasina</i> (arczkép)	190	381
<i>Kubinyi Ágoston</i> (arczkép)	198	405
<i>Kemény János</i> (arczkép)	206	417
<i>Ranolder N. János</i> (arczkép)	230	429
<i>Dr. Balassa János</i> (arczkép)	242	453
<i>Bajza József</i> (arczkép)	254	481
<i>B. Prónay Gábor</i> (arczkép)	266	505
<i>Nana Sahib</i> (képpel)	266	509
<i>B. Sina Simon</i> (arczkép)	266	517
<i>Kazinczy Ferenc</i> (arczkép) <i>Szekely J.</i>	266	529
<i>Cavaignac tábornok</i> (arczkép)	278	541

5. Történeti czikkek, régiségek s rokon.

Örök emlékek: Az első alapító (képpel). <i>Jókai Mór</i>	5
Kassai székesegyház (kép)	16
Roff eredete, ifj. <i>E. S.</i>	52
<i>Izabella királyné</i> . <i>Szilágyi István</i> 53, 62, 69, 79, 85	56
Az aradi vértanú (képpel)	56
<i>Kálmán király és a dalmaták</i> (képpel)	121
Talált régiség. <i>Polyák G.</i>	127
A budai m. szintársulat 1792-ben	127, 182
A régi magyar kereszt-, aransarkantyú és sárkányrendek. <i>Remellay Gusztáv</i>	200
Talált régiségek Felső-Dobszán	257
Magyarország megalapítása (képpel)	268
<i>I. Napoleon három arczképe</i> (képpel)	281
Egy régi templom (Rétyen)	281
Fölfedezés (Csokonai földabrosza).	282
Talált régiségek Lasztócson (rajzokkal). <i>Szemere M.</i>	292
Nemzetünk műveltsége az Árpádok alatt. <i>Vass József</i> 314, 330, 343, 359, 371, 383,	395
A hét vezér hűségét esküszik Álmosnak (kép)	316
Kolosmonostori apátság romjai (képpel)	319
Véres események színhelyei <i>Báthory Zsigmond</i> korából <i>Hory F.</i>	350
Régiségek <i>Mesőségi</i> 388, 424, 436, 448,	472
Nevezetes régiségek. Csokonai emlékkönyve <i>Lil-lához</i>	399
Török mecset romja <i>P. Szerencsényen</i> (képpel)	458
<i>Mayerffy J.</i>	458
Nagy-Varsányi templom és régiségei (képpel)	469
<i>Menyhért J.</i>	474
Zempléni vitézek emléke	474
<i>Kapisztrán</i> szöszéke Bécében	556
<i>Szent István király megkereszteltetése</i> (kép)	561
<i>Nicholson</i> tábornok győzelme Delhi előtt (kép)	573

6. Hazai tájleírások, népviseletek, építészeti művek.

<i>Krasznahorka</i> (képpel). <i>Sthymmel Samu</i>	3
Népviseletek: <i>Pálóc menyecske</i> (kép)	16
<i>Ó-Budai hajógyár rajza</i>	24
<i>Kis Szeben</i> (képpel)	34
Népviseletek: <i>A hevesi nép</i> (képpel)	49
Népviseletek: <i>Garanvölgyi nép</i> (képpel)	65
<i>Körmöcbányai vár</i> (képpel). <i>K-ly J-s</i>	73
Népviseletek: <i>A hevesi számócsás leány</i> (képpel)	88
<i>Jászberényi templom</i> (képpel)	88

	Lap
Nép és tájrajzok : A római sáncok vidéke. <i>Kondor Lajos.</i>	
Szent-Tamási magyar menyecske (képpel)	88
Rác férfi és leány (képpel)	113
Rác nőfény és dudás (képpel)	120
Sokác ifju (kép)	132
Sokác asszony (kép)	140
Sokác menyecske (kép)	141
Egy nap Péczelen (két képpel)	88
Kisfaludy Károly sirja (képpel). <i>Baró J.</i>	101
Zala-István. <i>Edvi Illés Pál.</i>	103
Zólyomi vár (képpel). <i>K-ly J-s</i>	132, 141
Nyitra (képpel). <i>G-s P.</i>	148
Egy kép a Bakony mellől	158
Pöstyéni fürdő (képpel). <i>K-ly J-s</i>	192
Szatmár-Németi (képpel). <i>Zombory G.</i>	208
Besztercebánya (képpel). <i>Zombory Gusztáv</i>	221
Ugyanaz (képpel)	373
Nagy-Várad (képpel)	229
Nagy-Károlyi kath. templom (képpel)	244
Tokaj és a tokaji bor (képpel)	245
Szent-Benedek (képpel)	256
Jászó (képpel)	257
Murány vára (képpel)	293
Offenbánya. <i>Vojth Simon.</i>	319
Losonc (képpel). <i>Válkai Imre.</i>	329
Népviseletek : Trencsényi nép (képpel)	333
Léva vára (képpel) <i>Perczparti</i>	345
Népviseletek. Turóczi nép (képpel)	346
Eperjesi collegium (képpel)	393
Arvai vár (képpel)	409
Zsolna város (képpel) <i>Vágvölgyi</i>	420
A cigányok Erdélyben (képpel)	421
Budeti i várromok (képpel) <i>Vágvölgyi</i>	432
Nyiregyháza (képpel) <i>T. E.</i>	432
Zára (képpel)	441
Vázi székelyház (képpel) <i>K-ly J-s</i>	445
A vitéz székely nemzet részletes ismertetése <i>Nagy Imre</i>	454, 467
Kilátás a visegrádi várból (képpel) <i>Zombory G.</i>	457
Arad (képpel) <i>Stenger Károly</i>	466
Szécsény és a szécsényi váromladék (képpel) <i>Ónody Bert.</i>	484
Sárosi vár romjai (képpel)	496
Szerencs (képpel)	508
Debreceni inóház és vaspályatér (képpel)	545
Izraeliták új imaháza Pesten (képpel)	545
Czegléd (képpel)	553

7. Nép- és országisme.

Velence (képpel)	40
Sinai katonaság (képpel)	133
Dairi, japán főnök. <i>S. J.</i>	199
A ranchero (képpel). <i>Mayerffy István</i>	209
Szent-István-székesegyház Bécsben (képpel)	269
Mária-Czeli bucsujárárt (képpel)	361
Delhi (képpel)	485
Keletindia rövid ismertetése. <i>Pokorny G.</i>	520, 531, 543
Benares (képpel)	533

8. Természeti tudományok, ipar és gazdaság.

A földi hernyók tárgyában. <i>Bellay J.</i>	6
Az idő felosztásáról és az órák szabályozásáról. <i>Brassai</i>	10, 23
A gyógytestgyakorlat ügyében. <i>Dr. Siskóly Károly</i>	31
Hőzuhatók és hegyszakadások. <i>Dr. Hegedüs</i>	46
A földi hernyók tárgyában	50
Mésztrágyázás (Vinna vidékéről)	50
A mező gazdaságának még a rovtartan is szükséges. <i>Ördög Dani</i>	54
Syriai vad lovak (képpel)	57
A prüsszentés	65
A gázvilágítás Pesten (rajzzal). <i>Boros Antal</i>	71, 80, 86
Időjósolat. <i>O.</i>	82
Tüzellenés építési mód. <i>K. V.</i>	90
Kliegl hangjegyzőgépek ismertetése (rajzokkal)	112
Mikép építsük falun házainkat. <i>Szomor Károly</i>	126
Vakok gyógyintézete N.-Váradon (kép)	148
Az utak melletti sorfaültetéséről. <i>Tersáncshy József</i>	148
Patkányok elleni szerek	150, 170, 246
Baromfitenyésztés	160
Balaton halászat és a Balatonban találtató halak. <i>Pintér István</i>	169
Kukoricza-szalmából papír. <i>Dr. Tókes</i>	181
Allati delejesség. <i>Dr. Soltész J.</i>	199
A léghővek s trükkövekről. <i>Kücsök J.</i>	191
Halottaink körül. <i>Dr. Soltész J.</i>	194
Vakon született 6 testvér és a halyog hazánkban (képpel)	221
Vetést pusztító rovar: <i>Agrotis</i> (rajzokkal). <i>Dr. Békési Zs.</i>	279

	Lap
Szóró és szelelő rosta (rajzokkal)	280
Luczernás rétek érdekében	306, 334, 347, 362, 374
Barmok megóvása a legyek ellen	306
Földi hernyók pusztítási módja	307
Amerikai takaréktűzhely (rajzokkal) <i>Dienes L.</i>	333
A jövő század találmányai <i>Dr. Tókes</i>	385
Van-e a léghajózásnak jövője?	475
Idegen tyúkfajok s a baromfitenyésztés Angliában (rajzokkal)	496
Leviathan, ó-ia hajó	557
Leginkább miért nem barátja a nép a tagosításnak	562
Pastrana Julia (kép)	577

9. Vegyes tartalmu cikkek.

Petőfi Sándor születéshelye s napja. <i>Sárhány János</i>	12
Petőfi Sándor születéshelye s gyermekora. <i>P. A.</i>	26
Kakastejjel varju vajjal sült kenyér (rajzzal)	40
Újabb adatok Petőfi S. gyermekkoráról	42
Karuzások a vidéken. <i>Szikely József</i>	42
Jeruzsalmi level	74
Nyomok egy fontos fölfedezéshez	90
Kliegl „Hangjegyzőgépe” átadása a nemzeti muzeumba. <i>Pákh A.</i>	92
Babonaszó. <i>U. Pál</i>	87
Göcsői párbeszéd, I. II. f. e.	111, 122
Csap-záhonyi tisztai átjárás. <i>Dobos J.</i>	114
Tréfás toaszt Pálincás Ján. tiszteletére. <i>Mindszenti</i>	115
Budapest május 4-én	153
Hódolati jelvények:	
Pesti diadalkapu (kép)	153
Izraelita község emléke (kép)	180
Kereskedelmi testület emléke (kép)	181
Buda város emléke (kép)	193
Dunagőzhajótársaság emléke (kép)	193
Vizivárosi kapu (kép)	193
A bányavárosok hódolati-jelvénye	194
Zsófia főhercegnő gyászravatala Budán (képpel)	231
Arad város hódolati ajándéka (3 képpel)	232
A Wiener Zeitung a magyar nemzetiségről	270
Újabb lendületek a kisdudóvási körül. <i>Ney F.</i>	293
Hauensteini alagut beszakadása (2 képpel)	304
Elvesztett gyermek Kemenei-Ságról	324
Sz. István ünnepi pályázati felhívás	349
Gortvavölgyi párbeszéd <i>Mintai</i>	351
Magyar könyvtár a jénai egyetemen	374
Trieszti vaspályaudvar (képpel)	384, 398
Mária Czeli bucsujárat	411
Debreczeni állandó színház	474
Palócz párbeszéd. <i>Mintai</i>	475
Dr. Siklósi vizgyógyintézete Budán (képpel)	521
Masjon emlékbillicoma (képpel)	521
Tiszai vasut felszentelése (képpel)	532
Pályázati értesítés	566

10. Levelezések.

Devecser 1, 17. sz. Dunaföldvár 1. Szinyevárudja 1. Vértessalja 1, 10, 41. Barót 3. Porcsalma 3. M.-Sz.-György 3. Alsó-Sz.-Mihályfalva 4. Nagy-Körös 4, 34. Szabad szállás 4. Marmaros-Sziget 5, 10. Debreczen 5, 17, 37, 44, 46. Regöly 5. Baránd 6. Vág melléke 6. Jolsva 6, 21. Józsefháza 7. Meszlen 7. Rimaszombat 7, 8. Gáva 7. Kemenei Sömjén 8. Kéty 8. Nagy-Bajom 8. Eszék 10. Csetnek 12, 17. Szirák 12. Ozora 13. Sepse 13. Felsőbánya 13, 36. Berczel 13. Felvidék 14. Dobsina 14. S.-Hidvég 15. Felső-Nyárad 15. Mándok 15. Makó 15. Baróth 16. Pápa 16. Rábaköz 18. Kéthely 18. Szegzárd 18. Pápa-Teszér 14. Abrudbánya 19. Ór-Szentpéter 20. Nagy-Dém 20. Jánosi 21. Nagy-Bereg 21. Alsó-Rákos 21. Kecskemét 24. Baja 24. Új-Bars 24. Egerhegy 25. Lasztócz 25. Eger-Szalók 2. Bársonyos 2. Mohora 2. H.-M.-Vásárhely 2. Nagy-Károly 26. Bártfa 27. Palota 27. Nyiregyháza 31, 32, 36. Selmezbánya 32. Sümeg 32. Nagy-Szölös 32. Bellatincz 33. Gödöllő 35. P. Sz.-Kereszt 40. Téesz 40. Veszprém 40. Tettyén 41, 42. Somorja 41. Tasnád 42, 49, 50. Peröcsén 42. N.-Szalabos 42. Igló 43. Kézdi-Vásárhely 45. Miskolcz 45. Barca vidéke 46. Szolnok 47. Szikszó 48. N.-Káta 48. Kézdi-Vásárhely 51. Mezőtúr 51. Hunyadmegeye 51. sz

11. Kakas Márton levelei.

Orosz házasság 18. sz. Pitt és Fox 26. Ném meghalt 34. A műtrálatban 43, 134, 258, 270. Zöld ördög 57. Régi pénzek 57. Boka Károly 58. Idők 66. Mátyás diák 75. Amerikai mumiák, meztelen 16. Laciina Oszkár, a m. t. társaság jutalomoztatása. Liliomfi németül 90. Gabriela 122. A mama 142. Beldi Pál 150. Tücsök 223. Pénzkérdés 234. Notredamei toronyőr 294. Katalin, a zslyány kisasszony 320. Örökség és szerelem. Rablóvezér 347. Petronella 362. Rejtélyes árva 374. Manfredi, Faenza hercege 398. Fekete orvos 410. Zsidónő 422. Priche Kornélia 445. A kántor és molnár leánya 458. Tévedt
--

nó 498. Octavia és Cleopatra 510. Károly ur bogara 522. Színházi zene drámái előadaskor 534. Kaiser-Erntné 546. Obsitos huszár 564. lap.

12. Adomák.

1., 3., 6., 7., 11., 13., 15., 21., 22., 24., 25., 30., 31., 33., 34., 36., 37., 38., 44., 45., 46., 52. számokban.

Levelek a Politikai Ujdonságokban.

Akaszto 1. Ároktó 5. Abád-Szalók (Tisza) 8. Alsó-Siménfalva 23. Arad 24., 27., 35. Alsó-Rákos 30. Abony 34., 35. Alpár 35. Adony 41. Abauj 50. Abauj-Torna 45. Bojt 3. Bársonyos 6., 34. Bodony 9., 35. Bősörmény (Hajdu) 13., 19. Bereg-Ujfalu 16. Brassó 23. Bük 24., 35. Botyka 27. Bática 29. Balassa-Gyarmat 35., 37. Barczánfalva 38. Bogdány 39. Butyin 41. Beregszász 42. Berzevicze 42. Belényes vidéke 44. Bezó 45. Bóny 47. Bakony s Balaton vidék 47., 51. Bánhorvát 48.
Csepregh 15., 37. Csetnek 31., 38. Csallóköz (közép) 32., 38. Czegléd 32., 33. Csatár 36. Csúz 47. Csongrád 48.
Debreczen 8., 48., 51. Déva 37. Dunavecse 45.
Eszék 20. Erdővidék 26., 33., 51.
Felsőbánya 16., 28., 45., 48. Farád 18., 25., 35., 37., 40., 41. Füzes-Gyarmat 19. Fejér-Gyarmat 23. Főth 31., 42. Felső-Sz.-Ivány 36. Fel-Debrő 40. Felcsuth 43. Fegyvernek 51.
Gomba 20. Gyergyó-Sz.-Miklós 26., 40. Gács 27. Gyöngyös 30. Gödöllő 31. Garamvölgye 35. Gömör 44. 47. Gyorok 46.
Heves 3., 28. Halmagy (Nagy) 5. Hatvan 8. Hathalom 11., 12. Háromszék 12., 37., 46. Hátzeg 16., 35. Hetes 21., 30. Hold-Mező-Vásárhely 35. Himöd 40. Hegyalja 46.
Istváni 44.
Jobbágyfalva 36.
Kecskemét 2., 29., 31., 38., 47., 51. Kárász 9. Kunhegyes 9., 15., 38. Kőte-Gyán 11. Kis-Várda 20. Kalocsa 26., 40., 44. Kászton-Ujfalu 27. Kis-Körös 29. Körösmező 31. Kassa 34. Kis-Marja 34. Kis-Kun-Halás 35. Kézdi-Vásárhely 35. Kis-Czel 38., 46. Kerta 42. Kurtics 42. Kopács 45. Kéty 48. Kálló 51.
Lajos-Komárom 12. Lásztócz 20., 38. Léva 29. Losonc 45.
Mező-Telegd 10. Mező-Sz.-György 11., 14., 18. Mezőberény 33. Munkács 35. Marmaros-Sziget 37., 40. Mihály 38. Majtis 43. Máté-Szalka 45. Módos 45. Majsza 47., 51. Miskolcz 47.
Nemeskér 2. Nagy-Várad 6., 30. Nagy-Mihály 10. Nemet-Lipese 10. N.-Körös 11., 51. Nagy-Dorog 16. Nemesvölgy 20. Nagy-Oroszi 23., 30. Nyiregyháza 24., 27., 39. Nagy-Dém 27., 49. Nagy-Romhány 27. Nagy-Szölös 29., 32. Nagy-Káta 32., 33., 34. Nemesi kácsi 33. Nyitra-Ujlak 33., 35. Nagy-Szalabos 3. Nagy-Bozócs 35. N.-Harsány 36. Nagy-Károly 37. Nagy-Vászony 38. 49. Nyitra-Ivánka 38. Nagy-Kanizsa 40., 48. Nagy-Berezná 46. Nagy-Szalonta 47. Ondód 22. Ó-Fenes 31. Ó-Liszka 41. Olasz-Liszka 43. Ó-Pályi 51.
Pápa-Teszér 5., 12., 23., 34. Pósfalu 15., 46. Pecs 27., 33. Parád 27., 31. Pilis 32. Prandorf 35. Pászto 40., 43. Pencz 43. Putnok 46.
Rónaszék (Marmaros) 6. Ráczkeve 23. Répez melléke 35. Radna 39. Rózsaberek 46.
Sümeg 9., 24., 37. Sajó melléke 16. Sárköz 16. Sárkeresztur 28. Sajó-Keresztur 28. Sárköz 31., 34. Somorja 10. Súr 43.
Szkáros (Gömör) 1. Szarvas 2. Szalonta 9. Szombathegy 9. Szürte 13., 28., 43. Sz.-Bagos 13. Szécsény 17. Szent-Mihály 22. Szekesfehervár 29., 33., 42., 49. Szent-Antal 24. Szatmár 30. Szent-Márton-Káta 33. Szent-András (Békés) 37. Szent-András (Sopron) 43. Szent-András 40., 41. Szűtor 42. Szegzárd 44. Székely-Vásárhely 45. Szikszó 48.
Taróc 2. Tolcsa 3., 34. Török-Szent-Miklós 9., 10. Tisza-Igar 10. Tisza-Ujlak 10., 13. Torda 17. Tass-Szele 20. Téesz 20. Tisza-Dob 28. Tarna-Sz.-Miklós 31. Tetétlen 45. Tasnád 46.
Ung 2., 12. Új-Bars 13., 17., 30., 34., 44., 45. Új-Hartyán 33. Uzon 35. Új-Bánya 43. Új-Verbász 44.
Verece 21. Vadkert 25. Vásáros-Namény 27. Vasmegegy 29. Verchovina 43. Vízoly 46. Vértessalja 47.
Zovány 1. Zenta 12. Zemplén 40.
Zsemléd 20. Zsolna 30. számokban.

Külföldi levelezések.

Hollandia (Utrecht) 21. Hanover (Göttinga) 24. Csehország (Karlsbad) 31. Felső-Ausztria (Wels) 30. Württemberg (Stuttgart) 40; Tübinga) 51. Poroszország (Halle) 49.
--

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj január—juniusig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupán csak 3 ft. pp. Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Galanthai herceg Esterházy Pál.

Rendelt a gyarló észszel megközelíthetlen isteni bölcsesség összes emberi nemünk, egyes nemzetek, családok, sőt egyének életében nevezetes napokat, mellyek visszafordultával, hajlandó minden ember olyan ünnepélyes hangulatra, hogy ne a köznapi, hanem a nevezetes eseményeket, személyeket keresse lelki szemeivel multban és jövőben, s ne tudjon öntudatlanul helyet foglalni a mulékony idő rohanó szerkerén a nélkül, hogy annak kerekeit nézze, s vissza ne tekintsen az elhagyott multba, hanem hozzon kedvező vagy kárhoztató ítéletet a lefolyt idők sáfárai fölött, amint jól vagy gonoszul gazdálkodtak a hatalmukban volt drága kincsesel, és ne függessze szemeit azokra, a kiknek helyzetök, szellemi s anyagi tehetségök olyan, hogy megilleti őket a kor gyepőinek megmarkolása; hogy azok világánál arrafelé irányozzék a jelen ösvényét, a honnan fényes, dicső, boldog jövő mosolyga.

Illy ünnepélyes elmélkedésre való nap az új év; ilyen komoly szemlélődés tárgyai a világ, országok, nemzetek életében nagy szerepet végig játszott, vagy jelenleg vivő emberek.

Egy pillanatig sem kételkedünk a fölött, hogy minden olvasónak vannak élő és elhunyt választottai, hozzájuk közel, vagy messze távolban; a kiknek kedves alakját lelki szemeik

elé varázsolja a kegyeletteljes hű emlékezet mindenek előtt, de mivel a polgárisult világ szelid szokásai közé tartozik, új év napján valami jelessel meglepni kedveseinket; mi is illőnek láttuk, kedves olvasóinknál, hazánk egyik legnevezetesebb férfiának arczképével

s rövid életrajzával beköszönteni. — Széles Magyarországon aligha találkoznék magyar ember, a ki előtt a fényes Esterházy név ismeretlen lenne. De nemcsak a mi édes hazánkban, — nemcsak az összes birodalomban; hanem annak határain kívül is messze, tengereken túli idegen országokban, idegen népeknél ismeretes e fényes magyar név századok óta, mint olyan pártját kereső család büszke tulajdona, mellynek kebeléből a trón, haza és egyház leghivebb, legjelesebb főembereit választani megszokta; mellynek daliás fiai majd egyházi biborban Isten oltára előtt, majd a szent korona közelében országos zászlóval, majd a harczmezőn győzelemhez szokott ősi fegyverrel diadalra vezető hadi lobogóval; majd az ország atyái között magas tekintélyvel bölcs tanácscesal, tette, áldozatra kész erős akarattal, majd ismét idegen uralkodók udvaránál koronás urokat, vitéz nemzetöket nemes méltósággal s vakító fényben képviselve, csak szaporiták amaz öskori magyar főcsalád történeti híret, becsét, nagyságát, a mellyről megvan írva, hogy egyik őse Esterházy vitéz 969-ben vette fel a szent keresztiséget.

Sokat lehetne, s hogy a történelmi igazsághoz hiven maradjunk, kellene ezen, egy hercegi és több grófi ágra szakadott hírneves magyar főcsaládról

Galanthai herceg Esterházy Pál.

irnunk, és olyan Esterházy-csarnokot kellene rendeznünk, ha minden nevezetes fiának arczképét akarnók közölni, mellynek befogadhatására e lap hasábai nagyon korlátoltak; de ez alkalommal csupán azt tűztük magunk elé feladatul, hogy a nagy főuri család

jelesei közül annak arczképével s rövid életrajzával diszitjük fel lapunkat, ki a most élő Esterházyak között tudunkkal legéltesebb, s mindnyájuk között a legmagasabb polczon áll, kinek bölcs fején az ezüst hajfürtök fölött hercegi korona ragyog, s nemes mellét a legelső rangú érdemrendjelek sokasága lepi el.

E ritka jelességekkel ékeskedő, mind hazája, mind családjá történetében nevezetes főrangú hazánkfia **Galanthai herceg Esterházy Pál**. Született 1780. évi mártius 11-én, s mint ama mesésen dúsgazdag magyar hercegi család *első szülötte* jogot hozott magával a fényes hercegi czimhez s azzal járó roppant uradalmakhoz, s mint a fényes család fenntartója, és legelső rangú magyar mágnás olyan növelésben részesült, a minővel bármely uralkodó udvaránál is büszkeségére szolgáljon idővel koronás urának, nagy nemzetének s fényes nemzetségének. Kora ifjúságától fogva annyi hajlammal tanulmányozta az *országási* nehéz tudományt, hogy már 24 éves korában ő volt a bécsi felségesen uralkodóhoz követe a *drezdai* udvarnál, később *londoni* nagykövet lett, a hol nemcsak azt a mesés közvéleményt tartá fenn a „magyar hercegről“ pompás udvarával fényes háztartásával, mellyet édes atyja a londoni közönségben gerjesztett és táplált hallatlanul bőkezű, mondhatni pazar fényűzésével; hanem nagy mértékben segített *Európa békéjét is fenntartani*, mint az angol udvarnál Ausztriát képviselő egyik elismert diplomatai fényes capacitás, mint a híres londoni conferentia egyik nagytékintélyű és befolyásu tagja, mellyben 8 év folytán szakadatlan munkás, eredménydús részt vón.

1842-ik évben lelépett herceg Esterházy Pál fényes követi állomásáról, mellyen koronás urának jogait, tekintélyét a legmagasabb fokon fenntartani legszentebb kötelességének tartá, mellynek nem mindennapi erélyvel meg is felelt, hol a magyar főurat Corvinus Mátyás korába is beillő méltósággal s fénynyel képviselé, magának és nagy őseinek nevére pedig új meg új dísz, tiszteletet szerze.

Néhány évig tartó magán életéből mindig éber figyelemmel követte a nemzeti újjászületés akkori vajadását, s a hol czélszerűnek vélte, nem mulasztá el befolyást gyakorolni, mély diplomatai belátása szerint. Az 1848-iki események ismét visszazóliták őt a közélet országos küzdterére, a midőn mint egyik tagja a magyar miniszteriumnak, Bécsben ő Felsége magas személye közelében foglalkozék az országos ügyekkel, ugyanazon év september haváig, a midőn letévén miniszteri tárczáját, ismét csendes magányba vonult.

S ki ne emlékezne azon hetekig tartó hírlapi közleményekre, mellyekkel minden ujság tömve volt az orosz czár koronáztatásáról. Olly világérdekű ünnepély volt az, hová a föld minden részéről követeket küldtek a hatalmasságok, mellyen minden koronásfő lehető legnagyobb fényben, s legislegjelesebb alattvalója által kívánta magas személyét képviseltetni. S nemde mindnyájan tudjuk, hogy a mi Felséges Urunk magas választása herceg Esterházy Pál hű szolgálatban kipróbált hívét, az észben, érdemekben, főuri nemes tulajdonokban s földi javakban dús gazdag magyar olygarchát érte? És tudjuk azt is, hogy valamennyi udvar választottai közül egy előtt sem hátrál a mi főnemes hazánkfia, s aligha részesült valamelyikük olly szembeötlő leereszkedésében, nyájasságában az északi kolossz büszke urának, II. Sándor czárnak mint *Esterházy Pál* a magyar herceg.

A mi emberi jellemét illeti a nagy diplomatának, elég legyen róla ennyit megjegyezni, hogy mindenkor hő pártolója ő és bőkezű gyamola a jónak, nemesnek, a földesurak imént bevégződött korszakában alig lehetett széles e hazában jobb állapotú jobbágyokat látni, mint e herceg uradalmaiban, s most is minden kenyérkereső ember szerenesésnek érzi magát, ha őt nevezheti urának.

És most befejezzük gyöngé vázlatát az erős jellemű nagy férfinak, azon tiszta szívből eredő kívánattal, hogy adjon az Egek ura minden jó sorsra érdemes derék nemzetnek minél több olyan országnagyokat, a minőkkel olly bőven ékeskedik évezred óta az *Esterházy* ős nemzetség büszke családfája. *Dienes Lajos.*

N é p d a l o k.

ARANY JÁNOSTÓL.

I.

Sírva jön a magyar nóta világra,
Bánatos a magyar ember világa.
Mit keseregsz, atyámfia-rokonság,
Ez az egész merő élet bolondság.

Duna vize lefelé foly, nem vissza,
Régi baját magyar ember eliszsa:
Azt miveli széles-magas kedvében,
Majd megszakad bele a szív keblében!

A hegedű száraz fája kesereg,
Azt gondolnák, hogy a könye is pereg.
Magyar ember — úgy megtánczol, úgy vigad,
Azt gondolnák, hogy a szíve megszakad.

II.

Elesett a rigó lovam patkója,
Jeges az út, majd kicsúszik alóla,
Fölveretem Oroszázi kovácsnál,
Ej no! hiszen több is veszett Mo-
hácsnál.

Volt nekem egy fehér házam, leégett,
A telekem, azt se tudom, kié lett.
Be van írva a szegedi tanácsnál,
Ej no! hiszen több is veszett Mo-
hácsnál!

Volt nekem egy rigószőrű paripám,
Eladatta a szegedi kapitány.
Ott se valék az áldomás-ivásnál,
Ej no! hiszen több is veszett Mo-
hácsnál!

Volt szeretöm, esztendeig sírattam,
Az nekem a mindennapi halottam.
Most is megvan az a gonosz, de másnál,
Ej no! hiszen több is veszett Mo-
hácsnál!

Hivatlan dalmok versei.

PETŐFI ISTVÁNTÓL *).

I.

Szívem rejtett kis kertében
Virít, egy szép — szép virág:
Reá lelkem, síró lelkem —
Húllatja gyöngy harmatát.

Szirma piros és olly gyöngéd,
Mint a tiszta érzelem;
Kedves neve, hozzá illő;
Neve: égő szerelem.

Egyedül áll elcsüggedve
Szívem éke, szentsége:
Barna lyánka! — egy zöld ágat
Nem ültetnél melléje?

II.

Fehér őszi rózsát
Adtál nékem, . . tudod?
S arczodon a legszebb
Piros rózsza nyilott.

Sohaj, köny és csókom!
— Forró mind a három —
El kelle fönnyadnod,
Kedves szép virágom!

A fehér rózsának
Magsárgult levele:
Sohajom és könyem
S csókom is illette.

Rövid örömminek
Hervadt bizonyosága!
Húlljatok könyeim —
Húlljatok reája.

III.

Nem kérem én szerelmedet,
Hidd el, hidd el, nem kívánom:
Fürge madár nem múlthat
Lombja vesztett száraz ágon.

Csillag vagy te, fényes csillag
A mennyország kéklő ivén;
Én egy sötét bolygó alak,
Siralomvölgy rideg földén.

A virágnak verőfény kell,
S dél hevében enyhe árnyék;
Virág vagy te, s életemnek
Nincsen fénye s lombja már rég.

Korunk közt két élet-szak van,
Legszebb két szak: tavasz és nyár;
Reád tavasz langy fúvalma,
Reám az ősz hűs szele yár.

Ifju lelked könnyű szárnyán
Föl föl röptül a magasba:
De lelkemet a fájdalom
Súlya földre alá vonja.

Virág mellé zöld ág illik,
Zöld levélre húll a harmat;
Gyenge virág elhal, elfagy
A derlepte haraszt alatt.

Nem kérem én szerelmedet;
De ne tiltsd, hogy szeresselek,
S mint halvány hold fényes napot,
Távrolról ne kísérjelek.

R é g i k é p e k.

VAS GERESENTÓL.

Horvát István.

Annyi Horvát van széles Magyarországon, hogy nem botránkozhatik meg senki, ha valaki hirtelenében nem tudja, mellyik Horvátra gondoljon; azért bővebben is megmondjuk, mellyik az a Horvát, kiről beszélni akarunk.

Mikor meghalt, maradt utána ollyan könyvtár, mellyet hozzáértők százhatvan ezer pengő forintra becsültek, ezt pedig nem ajándékba kapta; hanem saját keresményéből szerezte.

*) Valahányszor a félejtetetlen Petőfi Sándor után felsohajtunk (pedig mikor verset olvasunk, sokszor felsohajtunk utána); mindannyiszor eszünkbe jutott, hogy a halhatlan költő testvére István, ki egykor néhány igen szép dalt boesáta közre, miért nem szólt meg újra nagy testvére örök hallgatása után? Ez ohajtásunk ime teljesült. Petőfi István arczában jól esik bátyja vonásait felismernünk, dalaiban azon erős érzelmek, a mi Sándort olly kedvessé tette. Szívesen hallgatjuk őt ezután is. Szerk.

Ebből tehát kedves hazánkfiak, tudniillik azok, kik esztendőnkint alig vesznek két forint ára könyvet, s azt is úgy, ha valahol kártyán nyert pénzéből kimarkolja valami vakmerő előfizetés gyűjtő, — mondom, azon hazánkfiak most már elképzelhetik, mennyit olvashatott az az ember, ki saját jó kedvéből százhatvan ezer pengő forint ára könyvet vesz!

Erről is eléggé nevezetes lehetne Horvát István; hanem nevezetes volt ő még arról is, hogy ismételt könyörgésre sem fogadta el a tudóstársasági tagságot.

Horvát István tehát nem lépett a tudóstársasági tagok közé, hanem azért senki sem kételkedék, hogy roppant tudománytalán bir, és *Magyarország történetét nálánál nem ösmerte jobban senki.*

Erről a Horvát Istvánról beszélek: Ő előtte megnyitá a régiségek zára; mert nyelvismeretei és a régi irásokban gyakorlott tudománya biztosan vezették a multban, hova annyira behatott, hogy a magyarok történetét az Árpádoktól fogva csak újabb történetnek hívta.

Valamelyik önhitt tudós atyánkfia meglátogatta Horvát Istvánt azon hitben, hogy ő majd farkasszemet néz vele; de hisz épen jó helyre vetődött.

„Ön Magyarország történetén buvárkodik“

„Valamelyest.“ Felel Horvát István csak úgy a foga közöl, mint szokása volt, főleg hegyke emberek irányában.

„Én két részre osztom a magyar történetet, — beszéli a vendég — a régi és az újabb magyar történetre.“

„Én is, — jegyzi meg Horvát, — hanem hol kezdi ön a régit, és hol az újat?“

„No, — én a vezéreknel kezdem a régi történetet, és lehozom egész a leányágig, — azután kezdődik az újabb történet.“

„Hát a mi a vezérek előtt történt?“ kérdi Horvát egészen szemközt fordulva a tudós vendégnek.

„No, — az már a mesék országába való!“ mosolyog Horvát, ki aztán haraggal kérdi:

„Halotta ön hírét az új testamentumnak?“

„Tréfából kérdi kegyed?“

„A lehető legkomolyabban, s a kérdést ismétlem, hallotta-e kegyed híret, az új testamentumnak!“

„Tudnivaló dolog.“

„Hát az ó testamentumnak?“

„Arról is van tudomásom, felel a kérdett, — de miért kérdezi ezt?“

„Attól tartottam, hogy a bibliai történetet sem ösmeri kegyed, mert hogy a magyar történetről fogalma sincs, azt kénytelen vagyok magyarul kimondani.“

Erről a Horvát Istvánról szólok én, ki az igazságot rendesen magyarul megmondá, különösen olyan embereknek, kik követelték a világtól, hogy tudósnak higgye őket.

Buvarkodásainak nyomán annyira behatolt a régiségek titkába, hogy a királyi curia a hosszú utu pörökben gyakran előforduló régibb iratoknak értelmezésére kizárólag csak őt bizta meg, s meghitelve lévén, igen gyakran az ő értelmezése nyomán hozhatott a curia ítéletet.

Nagyobb megbecsülése nem igen lehet a tudományos embernek, midőn az ő eszében és lelkiismeretében egyiránt annyira megbiznak, hogy egy gyakran papirrongynak és haszontalan firkának tartott iratkáról valamelyik félnek javára milliókról határozó értelmet magyarázzon le.

Tudva volt a prókátorok előtt e körülmény, s valamelyiknek eszébe jutott védencének azon tanácsot adni, hogy a pöriratok legfontosabbikának értelmezését Horvátnál jó ajándékkal biztosítsa magának.

A védencz elég vigyázatlan volt Horvát Istvánhoz elmenni annélkül, hogy valakinél előbb kérdést tett volna Horvát Istvánnak jelleméről; mert hisz, sokan még azt hiszik, hogy szegény ember egy kis pénzért mindent megtesz.

Horvát Istvánt hon találta, s a bemutatás után nem sokára a dologra került a szó.

„Az én ügyem egészen a tekintetes úr kezében van, szól a nagyságos úr, és ha meggondoljuk, hogy ezen ügy nekem százezereket adhat“

„Sok pénz!“ mondja Horvát a szóba kapva.

„Bizony nagy az, sok pénz, — hagyja helybe a másik, látom tekintetes úr is, *mint okos ember*, ezt bölcsen belátja, — persze gyermekei is vannak a tekintetes úrnak.“

„Megáldott néhánynyal az Uristen.“

„Bizony, nagy gond a gyermek, az ember csak szeretné már életében egy rendezni a dolgát, hogy gyermekeinek jövője biztosítva legyen.“

„Kaparj kurta, neked is lesz!“ mondja Horvát István inkább magának, mint a vendégnek.“

„Jó elv, — jó elv, — mondja a másik, — de itt az alkalom, hogy a tekintetes úr is segítsen magán.“

„Nagyságos úr tudna adni valami jó tanácsot?“ kérdi Horvát István.

„Egyenesen a tekintetes úrtól függ, hogy nekem is jusson néhány százezer forint, s én nem lennék háladatlan, ha a tekintetes úr a régi okiratok értelmezését részemre akkép intézné, hogy én ezt a háladatosságot teljesíteni képes legyek.“

„Uram! — mondja Horvát István, — ha én ezt megtenném, minek tartana ön engem?“

„Okos embernek, tekintetes úr.“

„A mennyiből persze néhány ezer forintot könnyű módon szerezhetnék, hanem önmaga is okvetetlenül gazembernek tartana, — mire talán néhány ezer forintért száz meg száz akadna; hanem uram, én itt nem állok meg. Még másik oldala is van a dolognak, az tudniillik, hogyha én az irónak igen is világos értelmét ön javára csavarnám el; ha nem épen mostanában, akadhatna egykor olyan türelmes papírfaló féreg, mint én, ki egész életét a nehéz tudományok szentelné, épen úgy megértené e régi tudományt, mint én, — s ha ez okirat kezébe kerülne, az nem azt mondaná, hogy gazember, hanem hogy *számár voltam*. Én pedig, uram, sem a gazember, sem a számár-czímre nem vágyódom. Jó egészséget kívánok.“

Erről a Horvát Istvánról beszélek én, uraim, s önök is egy véleményen lesznek velem, ha mondom, hogy ez megérdemel egy kis megemlékezést.

(Vége követk.)

Krasznahorka.

Krasznahorka Gömörmegyében, közel Rozsnyóhoz igen kies völgy közepett, magánosan felnyuló mészkösziklás hegyen épült vár. — Tót ezen nevezet, mely egyelőre, csak a regényes hegynek vala tulajdona, mert az azon építettett vár, ez elnevezésnél későbbi lévén, nevét is hihetőleg attól kölcsönözte.

E vár keletkeztéről, bizonyos adataink nincsenek, Timon historia-író, e vár eredetét is, az e környéken létezett hét vár alapítójának Bubek Mátyásnak tulajdonítja; a nép pedig Krasznahorka keletkezését, illyképen regéli: Krasznahorkától egy órányi távolságú Somhegyen, midőn a régi időben egy juhász nyáját legeltetné, egy egérlyukat felhánnyva, egy nagy rakás aranyat talált, egy nagy sajtgomolyát készít; s a talált kincsek egy részét abba rejtvé; az e tájra vadászat kedvéért jött királynak IV-ik Bélának, azt ajándokul nyújtá, ki is, a juhász kérésére megengedte, hogy megszaprodott juhái számára, ott hol neki tetszik, hét juhakolt építhessen, s a hét juhakolt helyett, csakhamar hét vár emelkedett, a nem messze levő hegyeken, u. m. Krasznahorka, Torna, Szádvár, Csetnek, Pelsötz, Berzété és Solyomkő, s ezen juhász vala ősapjuk, a hatalmas Bebek, máskép Bubekeknek. — Az első várat a véletlen szerencsének emlékére, a Somhegyen akará építtetni, de haszontalan volt igyekezete, mert a mi nappal fölépült, azt éjjel valami láthatlan kezek, a regényes dombra Krasznahorkára tették által. — Ezzel végződik a rege.

Krasznahorkáról, a Bebekék előtti időből, mitsen tudunk; s így hihető, hogy ez, azon család valamely őse által hozatott létre. Honunk történetében, az egyházi és világi téren fényes szerepet játszó Bebek család, Krasznahorkát három századon túl birván, kétkelni nem lehet, hogy ezen nagy időköz alatt Krasznahorka is, sok mindenféle eseménynek színhelye vala. — A csehek által elfoglaltatott; s husz évi bitórlás után 1461-ben jött vissza, az akkori birtokos Bebek István kezére. — A Ferdinánd és Zápolya közötti koronaharc idejében, Krasznahorka, Bebek Ferencz birtokában vala.

Bebek Ferencz, mint Gömörmegyének főispánja, Iső Ferdinándhoz szitott, kiürült erszénye azonban tehetlené tevő részé-

ről hadat folytatni, s a gyakran kért, s megígért segély meg nem érkezte után, Bebek Ferencz, Basónak, Muránybani példájára, Krasznahorkán pénzverdét állíttatott föl. — Az itt veretett pénz Ferdinánd képét hordozza, s egy márkában 8 lat ezüst helyett, egy latot foglal magában; ezen hamisverésű pénz sok panasznak vala kútfeje, és minthogy Basó ezt Zápolya nevében üzte, s Bebekkel jó viszonyban élt; azon gyanút ébreszté, mintha Bebek Zápolya részére hajlanék. — E gyanú 1532-ben való lett; a Krasznahorkán veretett pénz már Zápolya mellképét viselé; melly is a falukból összehordatott harangokból készült, s az előbbinél sokkal rozabb volt. — Egyesülvén Bebek Ferencz, Perényi Péterrel és Monoky Györggyel, mindazokat haddal megtámadá, kik Ferdinánd részén voltak. Így 1540-ben e vidéken Luther tanát hirdető Fischer Andrást Krasznahorka legmagasabb bástyájáról, a mélységbe taszítatá. — Zápolya János halála után, Bebek Ferenczet ujjolag a Ferdinánd zászlói alatt találjuk, míg végre egy szerencsétlen félreértés sorsát egészen megváltoztatta. — Hamza, a szécsényi Basa 1554-ben ostrommal támadja meg fegyverszünet alatt Fülek várát, Bebek tulajdonát, s midőn Bebek e miatt panaszt tenne, a Basa azzal védelmezé magát, hogy ő ezt Ferdinánd megegyezésével cselekedte; ki is a budai Basának, azon ígétét adá, hogy Bebeket segíteni nem fogja. — S ezen időtől egyik legnagyobb elensége lett Ferdinándnak; de csakhamar számolásra hívta Bebeket az 1556-ki országgyűlés, ki azonban ott meg nem jelenvén, mint országháborító száműzetett. — Pukhaim és Detrik vezérek kapták a rendeletet, hogy Bebek Ferencz ellen, az ítéletet végrehajtsák, ezeknek adatott négy ezer gyalog, hatszáz nehéz lovas, ugyanannyi könnyű lovas, nem csekély számú ágyú és más hadi eszközök. — Ezek táborukkal, miután Tarkó, Ujvár és Nagyida várát bevették, Krasznahorka alá szállottak. — Bebek Ferencz is három ezer emberrel igyekezett, egy bátor csata által ősi várát megmenteni.

— Kisasszony előtti vasárnap 1566-ban a várbeliek, az ostromlókra kitörtek; a német lovasság vitézül viselte magát, s többször visszaverte a megtámadást, mind a mellett nem eléggé védelmezve a gyalogságtól, elveszté az ütközetet, s futásnak ereszkedett. — Ezt Bebek eleinte csak hadicselnek tartotta, de látván, hogy Pukhaim és Detrik valósággal megszalasztattak, utánok indult, a a megfutamlott sereget Rozsnyóig hatalmasan ágyúztatta. — A kiküldött vezérek Rozsnyón töltvén az éjt, innét táborukkal Lőcse felé futottak, s hihetőleg a futás könnyebbsége tekintetéből, ágyúikat, szekereiket s más hadi készületeiket, egy völgyben hagyván el, azokra 8 nap múlva akadtak a Bebek mellett lévő törökök, s husz ágyúval tértek vissza Krasznahorkára.

Nem sokára ezután elhagyta Bebek Ferencz Krasznahorkát, s Izabellához húzódott Erdélybe; itt azonban, a neki ígért főméltóság helyett, erőszakos halálát lelte. — Fiának Györgynek kiengesztelését a királylyal, valamint az ifjú Zápolyának Maximilian elleni serkentéseit különféle esetek kísérték, s ez utóbbinak következménye lön, miszerint Svendi Lázár, a Bebekféle birtokokat elfoglalván Krasznahorka is a koronához csatoltatott. — Ez időbeu Szádvárát Bebek György nője Patócsi Sófi védelmezte, s azt addig őltalmazta, míg a falak rakásra nem dűledeztenek.

Kevéssel ezután elhalt György Erdélyben, három leányt hagy-

ván maga után, s vele letűnt a Bebek nevezet. — Az 1575-ik évben Krasznahorkán már Andrassy Pétert, mint várkapitányt találjuk, ki is azon időben Erdélynek leggazdagabb nagyja, a vesztett Béeky Gáspár pártján Báthory István ellen harczolván, s mint olyan, az utóbbtól száműzetve, birtokaitól is megfosztatott.

A vitézségéről ismeretes Andrassy Péter, ekkor Magyarországra jöven, Rudolf király által az érdeklött várkapitánysággal bizatott meg, míg 1585-ben Krasznahorka, az ahhoz tartozó jövedelmekkel, neki olly föltétel mellett adatott át, hogy mihelyt 150 jobbágyot magában foglaló jószág máshol kimutatnék, akkor Krasznahorka, a helyett tőle vissza fog vétetni. — Illy czim alatt birta Andrassy Péter és fia Mátyás (1-ső) Krasznahorka várát sok év lefolyása alatt, miglen 1642-ben unokájának (II-ik) Mátyásnak, az királyi adomány mellett biztosított.

Csak futólag valának ijesztgetői e várnak és környékének, a Bocskay, Bethlen és Rákóczy mozgalmi.

Midőn Tökölyi 1678-ban Krasznahorka előtt termett, a vár ura báró Andrassy Miklós, noha közeli sógorságban volt Tökölyivel, nem vett részt az ő kifözött terveiben, s ellentállt minden csábítás és fenyegetéseinek. — Végre midőn Tökölyi semmi sikerét e részbeli igyekezetének nem látná, egy heves fenyegető levelet irt

a vár urának, „hogy pontban minden embe-reivel álljon az ő részére, mert ha nem, minden birtokait elpusztítandja.“ — Hat ezer arannyal váltá ki magát a gyöngébb, s min-dennek daczára Krasznahorka még is a Tökölyi hadaitól vala megszálva, mellyet midőn Andrassy György, atyja halála után egész a kétségbe esésig védelmezett volna, ő maga is végre a Tökölyi hadaihoz által menni kény-szerült.

Schulcz tábornok, ki a felső magyarországi királyi népeket vezérlette, miután Eperjest 1685-ben elfoglalta, a Tökölyi által megszállott várak alá nyomult, s azokat ostrommal elfoglalta, Krasznahorka alá is megérkezett. — A tábornok itt nem számi-

tott ellentállásra talált, s több hasztalanul megkísérlett ostrom után, hadaival a várát körülvette, melly állapot majd egy évig tartott.

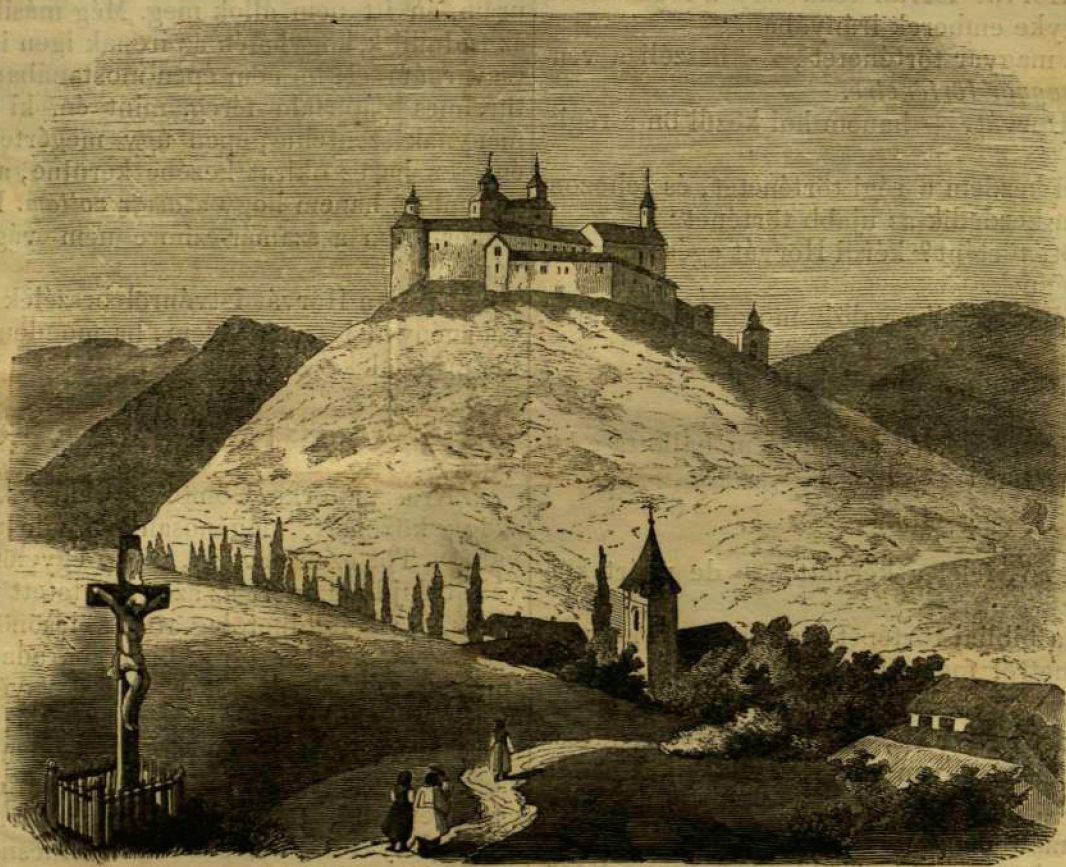
Értésére esvén azonban a vár urának, hogy Tökölyi a törököktől elfogatott, s Petneházy a király részére hajlott, Schulcz pedig a király nevében amnestiát hirdét, Krasznahorkának hősvédője is alá vettette magát olly föltételek alatt, hahogy minden emberének, ki vele az ostromot kitartotta, bizonyos hópénz fizettetik, s neki szabad legyen katonai rangjával s fegyvereivel onnét kiköltözködni, annélkül, hogy birtokának legkisebb kárát látná.

Valamint a többi körülfekvő várak, ugy Krasznahorka is, az utóbbi Rákóczy mozgalmában, ennek embereitől vala megszállva.

Nem hangzottak ez időtől az ágyúk Krasznahorka falairól.

Krasznahorka, egy azon régibb várak közül honunkban, melly jóllehet az 1817-ik évben villámgyújtás következtében egészen elhamvasztatott, mégis gondosan befedtvén, villámhárítokkal ellátatott, máig is lakható állapotban fel van tartva.

Nevezetes, az itt találtató régiségektára, hol sok régi arczképen kívül, mindenféle a hajdankorban használt fegyverek, vérték, sisakok, s más hadi öltözetek láthatók.

Krasznahorka.

Örök emlékek.

JÓKAI MÓRTÓL.

Ezekon kívül a várfokán nyugovó több rendbeli ágyúk, az egyiken ezen irás olvasható: „Franciscus Bebek de Pelsevicz me fieri jussit 1547.

Az itt járó mindent, mintegy halálban szunnyadni talál, mint ha gyászolnák a százados falak a multat, de annál inkább vidítja fel keblét, a jó ízléssel kifestett vártemplom, mellynek óltára fölött diszelg, a számos búcsújáróktól évenként látogattatni szokott régi Máriakép. — Sekrestyéjében Serédy Sófiának ruházattal ellátott tetemei, egy üveg koporsóban nyugszanak, ez volt Andrassy Istvának neje, ki is a mult század elején halván el, minden bebalzamoszás nélkül, kiszáradt tetemein, a bőr alakzatát tökéletesen megtartotta.

A templommal egy vonalban vannak több rendbeli ritka, régi

Feledékenység éveit éljük! Fejünkre nőtt az idők terhe. Kenyérkereső pályát tör az új nemzedék; alig marad ideje rá, hogy azokra vissza nézzen, kik a hírkereső pályán törték az utat.

És ez jól is van így. Legyen a munkás kezeké a diadal. Zöldüljön ki hazánk czimerében az a négy veres mező, a mi a négy fehér folyó között fekszik s lakjék rajta boldog nemzet egyik folyamparttól a másikig . . .

Elfeküdtek az óriások régen, a kik hajdan egy kézzel feltudtak emelni egy országot, másikkal megverni egy másik országot;

Örök emlékek : I. Az első alapkö.

bútor darabokkal, úgy családi, valamint más nevezetes egyének arcképeivel díszített grófi lakszobák, mellyek bezárvák, s egyedül ritka vendégeknek nyitvatnak meg.

A vár kisebb terén egy kösziklán emelkedik a szent Háromság oszlopa, mellyen azonban a felírás már nem olvasható, hihető, hogy az valamely szerencsésen kiállott ostrom emlékére emeltetett.

Krasznahorka jelenleg gróf Andrassy György birtokában van, kinek ősei a harcz mezéjén arattak babérokot, őt pedig mint hazánk egyik nagy fiát a tudomány, művészet és ipar terén lankadhatlan, eredménydús munkásságában vajha még sokáig szemléljük.

Sthymmel Samu.

jámbor napszamosok ideje következett el, a kik megszántogatnak egy darab földet, tüt kovácsolnak a vasból, teleírják az üres papirost, betükre tanítják az apró gyermekeket: úgy harczolnak . . .

De azért ne hagyjuk feledségbe menni a mi óriásainkat; ne töröljük ki lelkünkben az emléket a haszonhajtatlan dicsőség alakjai felől, emeljünk számukra sziveinkben (ugy sincs másutt) egy-egy kis emlékszobrocskát, írjuk fel rá neveiket, és ne engedjük azokat eltörlődni onnan.

Midőn tehát kifáradtatok a józan munkában ti becsületes napszamosai a közéletnek, üljétek körül ezt az otthonos tért s hallgassátok, mit beszél egy másik napszamosa a névtelen kornak azokról a kik olyan nagyok voltak.

I. Az első alapkö.

Vége volt a francia háborúnak; az ország rendei összeültek tanácskozni s mentül tovább tanácskoztak, annál inkább rájöttek arra, hogy a mi kardunk ugyan sok szép dicsőséget szerzett már minékünk; de hasznót ugyan nagy keveset hajtott.

Földünk miveletlen, bár legalább a nyelvünk volna hát mivelt; pénzben ugy is szegények vagyunk, bár tudományban volnánk hát gazdagok.

Beszéltek arról, hogy kellene egy nagy tekintélyes társulatot alapítani, melly vezére lenne a szellemi előhaladásnak, a nyelv mivelődésének: egy magyar tudós társaságot.

Vitatkoztak jobbra, balra, kinek tetszett, kinek nem tetszett az eszme. Tartották némelyek ezt nagyon fölöslegnek, mások, mint-hogy úgy is elkésett már a dolog, bízták azt a késő unokákra s a legtüzesebb szónokok is, kik e nagy eszmét legjobban pártolták, csak azzal a vigasztalással ültek le, hogy szép is, jó is, hasznos is volna ez, de három dolog kellene hozzá: először pénz, másodszor pénz és harmadszor is pénz: azok közül pedig az elsőt sem tudjuk, honnan vegyük, hát még a másik kettőt?

Ekkor egy fiatal férfi lépett az ország teremasztalához; egy ifju, a kit akkor láttak először a rendek sorában: délczeg természetű huszárcapitányi egyenruha fedé; katona volt.

Talán még most is vannak, a kik emlékeznek azokra a mély

tüzzel villogó szemekre, a mik a legsötétebb két sűrű fekete szemöldök alól sugárzák egykor a lelkesítés tüzét.

Ez az ifju volt **Széchenyi István** gróf.

A sok szóhoz ő csak néhányat adott. Azt mondta, hogyha a nemzet egy magyar tudós társaságot akar felállítani, és e szándoká máson nem múlik, mint a pénzen, tehát ő e célra egy egész esztendei jövedelmét feláldozza.

Ez áldozat tett hatvanezer pengő forintot.

Valaki azt kérdezé tőle ekkor: hát az alatt miből fog maga élni?

„Egyik másik barátom majd csak eltart addig,“ viszonza Széchenyi készen.

És ez volt a magyar tudós társaság legelső alapköve; mellyre derék országnagyjaink olly tekintélyes épületet emeltek.

Azóta sokat haladt a magyar szellem mivelődése: nagynak is nevezhetni a távolságot, a mit harmincz év alatt megfutott. A kik e nemzeti haladásnak örülni szeretnek, jegyezzék fel emlékükbé, hogy volt egyszer a magyar nemzetnek egy nagy fia, a ki fölvette egy esztendeig a szegénységet magára, hogy előbbre vigye nemzetét egy századdal!

Egyszer volt: — ha soká halad; még azt is mondják róla: talán nem is igaz; azért jegyezzük azt fel és ne engedjük feledésbe menni.

T Á R H Á Z.

Gazdákat érdeklő rovat.

A földi hernyók tárgyában. „Vasárnapi Ujság“ 47. számában *Marosvásárhely-vidékről* ama segélyért kiáltó panaszt olvasván, mellynek folytán többféle, de nevezetesen mező-madarasi határokon az őszi vetéseket pusztító bizonyos hernyók ellen czélszerű óvszer, a természettudósok által eszközöltetnék.

Itt közölt rövid soraimat a már bekövetkezett tél miatt az idén méltányolni nem fogják, de úgy hiszem, el fog jönni jövőben azon idő: hogy javaslataimat bölcs belátások következtében sokan használni, és nem csekély sikerrel utánozni fogják; legalább addig, míg egy természettudós fellépve, a bajt elhárító sikeresebb módot felfedezni képes leend.

Ezen kártévő férgek magyar ajkon földi hernyó név alatt ismeretesek, ezeket magyar hazánkban csupán azon időtől fogva ismerjük, mióta repáfajok, mák és repcefélék gyakrabban és nagyobb mennyiségben természetnek. Hogy pedig az említett hernyó a meleg éghajlatot és a száraz földet igen kedveli, kitetszik először abból, hogy ezek legjobban száraz forró nyárban és száraz ősszel uralkodnak a vetéseken. Másodszor: hogy forró nyári időszakban akorból kihordott és elterített birkatrágyában, melly tudjuk, melegséget tartalmaz magában; ha szárazság miatt le nem szántatik; és néhány hétig forró melegség uralkodik, olly mennyiségben szaporodik a trágyás földben, hogy ha eső be nem áll, a szomszéd zöld vetéseket néhány nap alatt képes fekete ugarrá változtatni.

E hernyók eredetüket veszik többnyire őszi repce üres szárazban találtató vetést evő hernyóhoz hasonló, barnás-sárga kukaczból; mellette pedig látható selyembogárhoz hasonló nem csekély tojásmennyiség, ezen tojások az előbbieknél kissé barnábbak. Junius 20-ika körül, midőn a repce takarítatni szokott, szárazabb nyárban vastagabb és fonnyadtabb repce szárazban, földnél kőre belsejében találhatók ezek a tojások; júliusban forró nap sugarai által kikeltetnek mint selyembogarak, és száraz nyárban olly hamar, hogy már augusztus közepe táján, midőn ugarokat szokás keverni, 1 még 1 1/2 hüvely hosszát is elérik.

A hol pedig már a pusztítást elkezdtek a földi hernyók, azokat szokás háromféleképen elveszteni, tudniillik: tüzzel, vízzel, és végtére: mesterséges próbatételekkel.

Tudjuk, hogy a vetést a férgek mindig szélről szokták lelegelni; ekkor egy vas eke segélyével a vetés szélit jó 7. ujni mélyre fel kell szántani, a vetés mellett pedig a barázda legmélyebbre szántassék, de úgy, hogy a föld ne a vetésre, hanem a megszántott barázdákra essék, most a barázda tele rakassék rozs szalmával, és azt a barázdába végig elégessék, ugy hogy legalább egy ujni hamu álljon a mély barázda fenekén; a hernyók a felszántott darabon életüket fentartani nem képesek, a zöld vetés felé veszik az utat mindaddig, míg a hamuval betölt árokba behullanak; itten harmatos puha testökre reá tapadván a hamu, kimászni nem tudnak; valamit segít a hamu csipős ereje is a dologban.

Olly helyeken igen könnyű vízzel segíteni a bajon, a hol folyó esik közel, itt az előbbeni mód szerint árok huzatik, és ez a folyóból teli eresztetik vízzel.

A végső mód szintén ezekhez hasonlít, csupán azon különbséggel, hogy viz helyett mély barázdába törek, vagy pelva akármilyen is legyen, bele rakassék legalább két ujni vastagon, a melly hernyók bele hullanak, e közé bujván többé nem keresik élelmeiket, elvesznek; ellenben bármi nagy mennyiségben legyenek is, egy jó naphosszái esső megsemmisíti azokat tökéletesen.

Magyar honunkban ez ideig azt hitték, milly nagy mértékben fog esőkenni termésünk, látván legelőzni tábláinkon a varjúk fekete csoportját; árkon, berken keresztül üzték fegyveres kézzel; ezt pedig kár tenni, főkép ősszel, minden vetés-tulajdonosnak; megmondom az okát miért?

Az őszi vetés éjjeli nedvesebb levegő és harmat által megszivódik; ez oknál fogva sokkal puhább és gyengébb mint nap közben; a hernyók csendesebb éjjeli órákban a föld belsejéből előjönnek, midőn hidegebb őszi éjjeleken e legelőn átfázván, hosszabb ideig felszint várják a napnak meleg sugarait. — Ez időt természeti ősztönnél igen jól tudják hasznukra fordítani a varjúk. — Történt, hogy ez ősszel meggyőződésem érdekében egy illy fekete varjút lelöttem, az általam fölmetszett begyiben a nevezett hernyókból 13 darabot, ép és tökéletes nagyságban leltem.

A varjúkat tehát hasznunkra látjuk vetéseinken, nem pedig mint sokan hibásan állítják kárunkra.

En részemtől mit jónak tapasztaltam és tanultam, híven előadám, adja az ég, hogy jövőre más gazdák ennél többet és hasznosabbat javasolhasanak. — *Bagota*, november 27-én. *Bellay János*, gazdatiszt.

Irodalom és művészet.

— Lapjainkban egymást éri a pinczeszerencsétlenségekről jelentés, miket a tudatlanul kezelt új borok forrása hoz az emberéletre. Ezekből alkalmat veszünk, élénken hívni fel a szőlőmivelők figyelmét egy könyvre, mellynek minden vinczellér embernél nem a mestergerendán, hanem kézben és tanultatva kellene lenni. Ezen könyv 1855-ben jött ki Dr. Szabó Dávidtól, czime: „*Okszerű bortermelés kézikönyve*.“ Ebből Léva és Gyöng, valamint általában az ország minden szőlősgazdá, kik bölcsen szeretnek szakmájokra való könyveket olvasni, megtanulhatnak, mit kell tenni azon szeszszel, melly a forrásba jött mustból fejlik ki, hogy az ne csak embert ne öljön, de inkább fordítsák a bor nemesítésére. Ott van ez csinos képen is előábrázolva. De előadva vannak ezen könyvben, sűrű 136 lapon és közbenyomott képekkel világosítva a szőlőföldtől és borág szemzetétől kezdve, minden elméleti és gyakorlati tudnivalók, az ebből kifejlendő gerézden és muston keresztül, ennek lehető jeles borra változtáig. Siessetek tehát, kik eddig többnyire csak eltanult avas példák után miveltek a szőlőt és szüríték a bort, míg lehet, megszerezni e könyvet, és tanulmányozni azt, hogy jövő évben a szőlő és ujbór körül minden eljárás okszerűbben és hasznosabban történjék meg. Kaphatni ezt Pesten Emich Gusztávnál, vidékben pedig alkalmasint minden könyvtárusnál 1 ft. 20 kr. pp.-ért.

— *Komáromy Ferencz* ismert novella írók a „*Pályakezdők*“ című regényének befejezéshez közelítését tudatja, és fölkéri egyszerűs mind t. gyűjtőit, hogy a még netalán benem küldött iveket, az illető helyre annyival inkább mielőbb beküldeni sziveskedjenek, mert a harmadik kötet végén előfizetőinek névsorát kinyomatni akarja.

— A *Bérczy Károly* szerkesztése alatt havonként kétszer megjelenő „*Lapok a lovászat és vadászat köréből*“ című folyóirat első száma január 15-én fog szétküldetni.

— Megjelent: „*Lelki Kalauz*“, elmélkedésre oktató imakönyv keresztény kath. hívek templomi és házi használatára, szerkeszté *Peltzmann Gergely* sz. ferenczrendi áldozár. Harmadik javított kiadás, a bibornok-hercegprimás és esztergomi érsek ő ementiaja helyben hagyásával. Hat aczélmetszettel. Ára 1 trt. 40 kr. Pest 1857. — Örömmel ragadjuk meg az alkalmat tiszteletünk adóját és hálaszavazatunkat beadni azon t. férfiu irányában, ki már évek óta,

csak azon töri fejét, csak oda törekszik, hogy az ajtatosság ápolása és fönntartását illetőleg, czélszerű segédeszközöket szolgáltatván, az ég felé röpkedő léleknek ne csak szárnyakat adjon, hanem imái közé a kath. igazságokat is belefönvén, azokat elméledéseiben megfejtven, e szent hitvallásnak az elmét és szívet egyszerre megnyerje. Hogy e „*Leiki Kalauz*,” már számtalan ajtatatoskodó keresztény kath. embernek szolgált irányadóul az élet viszontagságai között, bizonyítja azon körülmény is, miszerint az már harmadik kiadást ért. Ajánljuk karácsonyi és ujévi ajándokul. Ugyan emagyar ima könyv, hasontartalom és jelességgel német nyelven is megjelent, bizonyosságul annak, hogy a tudós és emberszerető szerző a nyelvek adományával is bír.

Nyilatkozat. *) Sárközi Ferencz egyik legjobb zenedarabomat nem csak elsajátította, hanem Bécsben léte alkalmával el is adta, a minthogy az „*Bécsi emlékh*” czím alatt gr. De la Motte Rózsa urhölgynek ajánlva, mint Sárközi tulajdon szerzeménye meg is jelent. Mihez képest midőn kijelentem a t. közönség előtt, hogy nevezett „*Bécsi emlékh*” nem Sárközi, hanem az én szerzeményem, egyszersmind tudatom kartársaimmal, mikép illy nemtelen visszaélések meggátlása tekintetéből ez ügyben a törvényes lépéseket már megkezdtem. — Pest, dec. 30. 1856.

Simonffy Kálmán.

M i u j s á g ?

Pest, jan. 1. 1857.

x* *Adjon a jó Isten boldog új évet!* Ezer meg ezer ajak mondá ki e szavakat széles ez országban, csak azon pillanat alatt is, a míg én leirtam, hozám is így toppant be nyomdás fia. Én is ezt mondom még ma sok jó barátomnak, ismerősömnek; de szívemben most az a kívánat gerjedt, hogy mind azon áldás, a mit e napon becsületes, jó emberek szívéből ajkáról elreppen, egyesülve szálljon e drága házára, s bőven részesüljön abból mindenki, a ki szép honunkat igazán híven szereti, előmenetelen buzgólkodik s az ő boldogításának, dicsőségének józan haladásának, igazán örül. Veteménnyezze az Egek ura minden jónak magvából a nagy magyar nemzet nemzete szívébe, termékeny földébe bőségesen minden jónak magvát, hegyenvölgyön és síkon, és tápláljon minden csemetét, a mely szép, jó, nemes *közhasznu* gyümölcsöt ígér, atyai szeretetének mennyei harmatával, Legyen bőség, boldogság megelégedés a királyi tróntól le a legszegényebb kunyhóig mindenütt, ne fogjon a haragnak átka senkin és semmin, csak az enyémet hallgassa meg Isten, a mely abból áll, hogy oszoljon el az a felhő, a melyből termékeny eső szem akarna csepegni olyan porszemre, mely a szeretetlenség, irigység, gyűlölet, vagy árulás magvát rejtgeti.

x* *Magyar-Láposról* azon öröndes tudósítást vettük, hogy ott főképp Mtkievicz e járási elnök ur erélyes közreműködésével derék népiskolát állítottak, mely m. évi dec. 6-án megnyitatták s mintegy 80 gyermek részül az életre való néptanító oktatásában. Ugyanonnan írják, hogy a rakonczátlan Lápos vizére közérővel nagyszerű hidat építettek, melyet az érintett hó 16-án vett használatba az utazó közönség. E két öröndes tudósítást azon szomorú hír kíséretében vettük, hogy egy vadász hét gyermeke közül kettőten nyulastit játszottak, s a hét éves szerencsétlen kis vadász agyonlőtte hat éves kis hugát édes apjának gondatlanul olyan helyre támasztott fegyverével, hol a kis gyermekek hozzá férhettek. E balesetet noszogatósunk nélkül is intő példának veendő olyan atyák, a kik töltött fegyvert tartanak házuknál.

x* Egy derék szilágysági hazánkfia a Magura tövéből arról tudósít szülőföldét forrón szerető sorok kíséretében, hogy a vidék közkedvességű ügyvédé *Koronka Lajos* jobb életre szenderült, kinek elhunytát annál inkább fájjalják rokoni, baráti, ismerősei; minthogy a derék hazafi hó pártolója és terjesztője volt nemzeti irodalmunknak. Nyugodjanak békében hamvai.

x* Néhány nap óta ugy meglágyult az idő, hogy a gőzhajó társaság ismét ajánlkozik áru-szállításokra, megérkezési határnapra azonban óvakodik magát kötelezni.

x* *A nemzeti színház tagjainak* sokszorosán megérdemelt dicséretére kedves köteletségünknek tartjuk megemlíteni, hogy mintegy 60 miskolci színházi részvényt vettek meg. Vannak a vevők között számosan derék kardalnokainak közül, kik mint családtyák nagyon megéreztek volna mérsékelt havidíjából egyszerre az 5 pft. nélkülözését, ugy segítettek tehát a bajon, hogy havi levonások után járultak a miskolci színház nemzeti ügyének előmozdításához. Szép példa azok számára, a kik soha sem járulnak a közjó előmozdításához, mert nem usznaknyakig bőségben. Mi pedig kiknek kezünkben a toll, lehetlen azt előbb letennünk, mielőtt megírnók e derék felekezet dicséretére, a minek szemmel látó tanui valánk több ízben. Gyakran történik t. i. hogy valami ügyefogyott e jó polgártársainkhoz fordul segélyért és ilyenkor az a szokás színészeink között, hogy a legelső a kit megszólít a nyomor embere, vesz egy darab papírt és írót és sorba járja művész társait, közülvén azokkal a neki előadott bajt, s kiki benyul zsebébe, kivés abból egy hatost, tízest, forintot, amint telik, s csak hamar együtt van néhány forint, mely talán egész csüggedő család lankadozó erejét lábra állítja. Alig pár hete, hogy szemeink láttára összeadtak illy uton mintegy 30 pftot egy nyomorban elhalt javitnok temetésére, a ki valaha színházi írnok volt. Olyan vonakodás nélküli segély nyújtást pedig sehol se láttunk, mint ezt derék művész hazánkfiak gyakorolják, a kik között leggyakrabban meghordozza a segélyivet *Góson*. Aldja meg érte a jó Isten boldog új évvel, és nemes pályájukon s családi tűzhelyüknél kiapadhatlan szerencsével, megelégedéssel.

x* *Bika-interventio.* Egy dunamelléki helységben, a község csordásának

felmondott a bíró, s mást fogadott helyette. De a mit bíró uram megrendelt, azt bika uram rettenetesen megrontotta, mert az új csordás ellen olyan szarvas harczt indított, hogy az kénytelen volt új hivatalából kilépni, s a régít kelle visszafogadni, minthogy ő kivülről mást nem tűrt meg maga körül a falu bikája.

x* A „*Tanodai lapok*” tudós szerkesztője jégtörő nehéz pályájának gyamolítóit mutatja be a múlt évi folyam utolsó számában, értjük az előfizetőket, kiknek száma meghaladja az 1200-at, a mi illyen fontos feladata, s annyi szakértelemmel vezetett lapra nézve nem nagy szám ugyan; de még is öröndes tanúsága annak, hogy *jót és közhasznut pártoló emberséges hazafiak* száma nem fogyatkozásban, hanem növekvésben van édes hazánk határai között. — Az érintett számnak tekintélyes részét kath. egyházi férfiak töltik be, a kik között 7 *megyés püspökkel* találkoztunk.

— Uj évtől kezdve a magyar hölgyvilág három közlőnyt bírand. Egyik a „*Nővilág*,” másik a „*Déliab*” harmadik a „*Hölgyfutár*.” Az első újonsága teszi kapossá, a másikat leszállított ára teszi ajánlatossá, a harmadik előnye az, hogy régi firmájánál fogva is vonz s azon kívül naponként jelenik meg. Mint halljuk, mind a három naponként szaporodó közönségnek örönd, min magunk is szívünkben öröndünk s ohajtjuk, hogy irodalmi magas feladatunknak, nemes versenyzéssel minél hívebben feleljünk meg.

— N.-Váradon egy legnagyobb fűszerkereskedésben néhány nappal ezelőtt egy *aether vitriolos* korsó befagyván, azt a bolt melletti iroda szobába a kályha mellé tevők kioldadni bedugva, kevés idő múlva a korsó borzasztó explossióval szétpattant s az egész szobát, boltot lángba borította, olly erővel pedig, hogy egyik közfalat is kidöntötte, mely egy más boltba szolgált s a láng oda is a legnagyobb erővel tolt, a hol temérdek kárt okozott, a fűszerkereskedés fiatal tulajdonosa pedig három segédével összeégve, csak a legborzasztóbb körülmények közt menekülhetett ki s a leggondosabb orvosi segély is alig volt képes őket a halál körmei közül kiragadni; de a boltban volt árucikkék nagy részét fölemésztették az elharapozott lángok.

— *Köszönet nyilvánítás.* Mélt. b. Sina Simon ur által a pesti ref. egyház elemi iskolájára tett 1000 pft. alapítványi adományaért ezen egyház kedves köteletségének ismeri a nemeskeblű báró urnak halás köszönetét hírlaputján is nyilvánítani. — Kelt Pesten a ref. egyház 1856-ik évi december 21-kén tartott tanácsüléséből. — *Habay József*, ez idő szerinti főgondnok. *Török Pál* pesti ref. lelkész.

— *(Tagosztály.)* Tót-Komlós és Szent-András községek, a közös legelő elkülönítését barátságos egyezség útján vitték olyan eredményre, a millyet semmi más uton el nem értek volna. De nem is volt nagyon nehéz dolog az egyezésnek létre jönni ott, hol a volt földesuraság, ki mind a két községben ugyanazon egy, a legnemesebb jóindulattal kívánta volt jobbágyainak hasznát előmozdítani: 1) Tótkomlósan, hol a legelő valamennyi községek közt Békésmegyében aránylag a legszűkebb volt, a közbirtokosság annak $\frac{2}{3}$ -ad részét a lakosságnak egyezség útján átengedte. Ezen felül átadott a lakosságnak mintegy harmadfélszáz holdnyi remanentialis természetű kenderföldet, továbbá lemondott igényéről azon 150 hold irányában, mely az államközlősen alapjául a község javára a közös legelőből kiszakított, — végre adott még a község egyháznak és iskolának javadalmazására, iskola-kertre összesen 20 holdat. Mely jó példától indítva a község is azon 2534 holdra menő legelőből, mely az egyezség és sorshúzás szerint nekie esett, 40 holdat adott az említett jámbor ezélokra. 2) Sz. Andrásan, hol már nagyobb kiterjedésű a legelő, úgy egyezett meg a két fél, hogy azt egyenlően megfelelték, minélfogva esett a község részére, az általa tetszés szerent kiválasztott részben 3269 hold, ebből egy telek után 25 hold, de felében kevésbé használható legelő. Itt is megmutatta a közbirtokosság, hogy a földes uri jogok megszüntével nem szűnt meg a volt jobbágyaságnak továbbra is jóakarója lenni, s adott az egyház és iskolák javadalmazására összesen 54 holdat, a mit a község ismét a magáéból megtöltött 52 holddal, hogy ő se maradjon ott hátra, hol a vallás és közművelődési törekvés áldozatot kíván. — Ezen két egyezség nem csak azért méltó említésre, mert még e nemből eddigelő az első e megyében, hanem különösen azért, mert az egyezségről a sztandrás és tótkomlósi közbirtokosság loyális gondolkozását, más részről pedig az ottani lakosság értelmes felfogását tanúsítja, mely nem tartozik azon balgatag helységek közé, melyeket a rájuk nézve eldöntő befolyással bíró urbéri szabályozási ügyben annyi balhit és bizalmatlankodás vakít a földes uraság irányában, hogy az által maguk zárják el az utat a békés kiegyezkedés elől. K.

— *Nemzeti Színház.* 40. Arany pályadíj Vigjátékra. — Az idei kitünő siker által ösztönözöttet, a nemzeti színház intendánsa gróf Ráday Gedeon ur, maga részéről a jövő 1857 évre újonnan 40 arany pályadíjt tűz ki, kisebb egy vagy két felvonásos vigjátékra. A pályadíj osztatlanul, a többihez képest legjobb műnek minden esetre ki fog adatni. Ezen kívül a pályadíjnyertes mű szerzője, az illető színházi jövedelmi részeket és száztólakat is megkapja. — Bíráló tagokul báró Eötvös József, Czuczor Gergely, Jókay Mór, Egressy Gábor és Udvarhelyi Miklós urak kérték fel, kik a beküldendő pályaművek közül az előadásra érdemeseket kiszemelve, a pályadíjt ezen művek előadásai után fogják oda itelni, az illető jelíges levelek csupán akkor bontatván fel. — A pályázók kéziratukban a szerepek kiosztását is kijelölhetik, s a darabok, ha csak elvárhatlan akadály nem jó közbe, jövő év augusztus havában ezen kiosztásokkal fognak adatni. — A pályaművek olvasható nagy betűkkel idegen kéz által leírva, lapozva, s bekötve, a szerző nevét rejtő jelíges levelekkel Komlóssy Ferencz urhoz, a nemzeti színház könyvtárnokához, jövő év július 1-ső napjáig küldendők, azontal érkezendő művek nem pályázhatnak.

Vidéki hírek.

Deveser, dec. 14-én 1856. (*Kórház. Árabizoltmány. Vasárnapi iskolák s erkölcsi állapot. Irodalom pártolása.*) Az ázsiai keresztényen atyafiaknak egyházi küldöttei megérkeztek hozzánk, s mai napon ők végezték a szent

*) Kéretnek a hazai lapok t. szerkesztői, jelen nyilatkozatom fölvetelére. S. K.

misét, melyre a vallásos érzelmű lakosság, szokatlan nagy számmal gyülekezett. Köztiszteltben álló főszolgabíránk S . . . L . . . ur, a „devecseri járásbeli szegények kórházának“ alapját, áldozat készsége s ernyedetlen közbenjárása által megvetvén, most az alaptőke szaporítása végett, a jövő jan. hó 19-ik napjára tánczvizalmat rendeztet, mely ha jól ütött ki, a jövő évben már lesz a járásnak e városban kórodája, hol az elnyomorodott szegények felebarátaiik filléreiből emberi ápolást és orvoslást nyerendnek. — Az eredményt annak idejében közlendem. — A járási kóroda mellett egyszersmind, az árvák ügyét is felkarolva közönségünk, s a városi hatóság az illető felsőbb helyre fölterjesztette folyamodását, melyben egy kebelbeni árva-bizottmány-nak felállításáért s ebbeli javaslatának helybenhagyásáért könyörög. — Népiszkoláink ugy a városban, mint a járásbeli községekben virágzásnak indultak, különösen a vasárnapi iskolák nagy élénkséggel örvendenek az által, hogy tisztelt szolgabíró urunk, azokat időnként meglátogatja, s így a tanítóknak a tanításhoz erőt, bátorságot — a tanítványoknak a tanuláshoz kedvet és ingert nyújt, — a szüléket pedig legszentebb kötelességük teljesítésében szunyadozni nem engedi; — és talán ezen buzgó eljárásnak köszönhetjük, hogy ez évvel járásunkban, csökkent a gonosztevők s kevesbült a büntények száma! különösen városunk dicséretére legyen mondva, hogy itt — néhány csekély kihágást kivéve — egyetlen egy eset sem merült föl, mely büntény színet viselne magán, s lakostársainkat terhelné.

Az irodalmat s ebből kifolyó műveltséget illetőleg, 3000 lelket számláló kis városunkról, dicsérettel kell följegyezni, hogy ide, e most lehanyatló évben, járt 45 magyar, 12 német ujságlap, ezen kívül, a magyar irodalom termékeinek terjesztésével fáradozó bizonyos gyűjtőnél, a „Vasárnapi könyvtára“ 26-an, a „Falusi gazdára“ 22-en, Naptárakra és szépművészeti könyvecskékre 52-en irtak alá. — Adjon Isten a jövő évre is kitartást, erőt és egészséget, hogy a vallásosság, népnevelés, közérkölciség és műveltségnek mozzanatáról s életrevalóságáról, mely városunkban fölmerülend, egy év leforgása után, jelentékenyebb és nagyobb szertűbb tudósítást közölhessen e lap, melynek célja a szépnek, jónak és nemesnek magvait a legszegényebb gnyhókba is be és széthinteni.

Duna-Földvár, dec. 15. 1856. Közlésre érdemes, miképen: nálunk is különösen a külvárosi tanító buzgalma mellett a vasárnapi iskola életbe lépett és valóban, a legörvendetesebb előjeleivel köznépünk tanulni vágyási hajlamának; s méltán a legjobb sikerrel biztat, miután azt különösen magyar köznépünk még idősbejei is, tanulást végett meglátogatni előszeretettel sietnek.

Belvárosi négy fi- s egy leányiskolánk helyisége anyagilag, városunk népessége s értelmiségéhez képest, valóban szomorú állapotban „Ujhelybe“ kívánkozik; s hiszszük erélyes főbíránk buzgóságáról, ki egyszersmind a tanítók csekély fizetésének, illendőbbre rölemeltetésében eszköz volt, s városunk előjáróinak sok jó akarattal teljes gondoskodásáról; ugy népünknek tanulni s tudni vágyó mindinkább növekedő hajlamáról, hogy kalitka s guliba iskoláink helyett, — mellyen folthatán folt, mégis föltoztatlan — díszesebb, s a legszentebb czélnak megfelelőbb támadand.

Szinyérváralja, December 10-én, 1856. A felsőbb helyen elvileg helyben hagyandó alapszabályok nyomán, itt egy kaszinó egylet megalakulása áll küszöbön. Magyar hírlapokon kívül, a sajtó újabb terményeinek megszerzésére 100 pft. fog tordittatni. Kezdetnek ez is elég, s dicséretes, főleg e vidéken, hol legtöbb jómódu birtokos, ha azon egy tulajdona megvan is, hogy földjei művelését maga intézi, semmi egyéb nem törődik, azt hiszi, hogy ezenkívül se magának, se övéinek, se hazájának több szolgálatot nem tehet. A mezőgazdaság fejlődése itt néhány év óta tagadhatlanul nevezetes haladást tett, mit beismerve, örömrünk szolgál tapasztalni, hogy a birtokosság a szőlőművelésen kívül szívesen foglalkozik mezői gazdasága, birtoka rendezésével, és kezelésével sazt, mint legbiztosabb alapját közvagyonosodásunk s általános anyagi emelkedésünknek, ápolni, javítani, nemesíteni egy szóval gazdagon jövedelmezővé tenni minden módon buzgólkodik. Nem is egyéb, gyáva önmegadásnál, ha midőn hatalmunkban van, le nem rázzuk a bilincseket, s nem tesszük magunkat — a körülmények és viszonyok nyomorúságaitól — függetlenekké oly téren, hol lépteinket a közgyarapodás, a közemelkedés nyomában fogja követni! — A berencei és avasi rablások itt már közölve levén, valóban szegényen kell bevallani, hogy e vidéken a lopások s rablások még sem akarnak szűnni, s minden intézkedés dacára is alig fékezhető. E bajon gyökeresen csak a népnevelés segíthet, miről ismét, csak pirulva szólhatók, mert némely községben kiméletlen megrovásra méltó indolentia uralkodik. — Néhány hét előtt, állítólag gyújtogatás folytán, a város végén tűz ütött ki, éjjel, de történetesen szélségnél, uralkodván, a tűz tovább nem harapózott. E tény emlékének eszünkbe jut, hogy a közel multban e város majd hamuvá égett, és a házak közül mégis alig van tán kettő biztosítva, és ellenére a már 1854- s 1855-ben kiadott felsőbb rendeleteknek, az alig egy pár vizipuska is leggyöngébb szerkezetű, az utcákban tartatni rendelt vízzel töltött hordókról, tűzoltó rézedényről, horog, létra és kézi fecskendőkről pedig szó sincs, lesz azonban iszonyú lárma ezen igen humanus szándéku fölfedezésért. Egyéb-iránt minden igen jól megy.

Árkos (Erdélyben). Egy hozzánk beküldött „hálynyilatkozat“-ban Kiss Mihály, Cseh Sándor és Temesvári János urak teljes elismeréssel szólnak a Sepsi-Szent Györgyön harmadévvvel ezelőtt megnyitott leányiskoláról, mellyet Dobai Mária asszonyság és Vida Dániel ur kitűnő nevelési buzgalommal és tapintattal vezetnek. A nyilatkozó urak leánygyermekkei legörvendeteseb sikerrel ez intézetben neveltettek s bármennyi leányaik volnának — így kiáltanak fel — rendre mind az említett nevelők szárnyai alá adnak.

Kolozsvár, dec. 17. Egy aláírási ív van előttem: az erdélyi múzeumra. Az eszme közel áll a létesüléshez; az alap meg van vetve, s vár, míg reá lesz

építve az épület, mely ha létesül, felirhatjuk reá: a nemzet büszkesége! A mult év jelen tárháza leend itt egybehordva, mely jövőnkre bizonyára nagy befolyással fog birni. Műveltségünk leghatalmasabb előmozdítója leend s kell, hogy legyen ez intézet, s mellyet ezért kell, hogy pártoljon minden, kinek hazája Erdély! — Örömmel irhatjuk, hogy naponként történnek adakozások és ajánlatok, mik remélni engedik, hogy pár hó múlva tény leend egy erdélyi múzeum. — Midőn egyszer a csinos épületen merengve, gondolkoztam a mult-ról, eszembe jutott e palota első birtokosa gr. Teleki József . . . Egy évtizeddel ezelőtt, mikor a „Hunyadiak kora“ derék írója építtetni kezdé e „nyárlakot“, gondolta-e, hogy egykor épen e falakra fogják felírni, kedvencz eszméje, az „erdélyi múzeum“ nevével? . . . Én e véletlenségben a sors igazságszolgáltatását látom; hogy épen az Erdélyért oly felszámíthatlan sokat tett Teleki egykori birtokán legyenek összegyűjtve Erdély történeti s egyéb kincseil — Színházunkban folynak az előadások, s már a 2-dik bérlet járja. Szerdahelyi pár nap múlva bevégezzi szerepléseit, s mint halljuk, azon nap, mellyen visszatér Pestre, indul le onnan Munkácsi Flóra k. a., kit közönségünk még nem ismer. F. hó 15-én ünnepélyes előadás volt. Csakó, a korán elhunyt költő halál évnapja emlékére, szép műve, a „végrendelet“ adatott. Az ünnepélyes hangulat, mi ez este színházunkban uralkodott, eléggé tolmácsolta, hogy mi érezzük veszteségünket!

Sajtóink egy pár ujdonságot ismét tudnak felmutatni. Így: „Erdélyi egyházi tár“ I. füzeté jelent meg közelebről, Szász K. és Demeter S. ref. lelkészek által szerkesztve, s betölti végre e régen érzett hiányát prot. egyházi irodalmunknak. — Kővári Lászlótól meg „Erdély tündérregéi“ című érdekes mű van sajtó alatt, s nem sokára megjelenik.

Időjárásunk folyvást zordon, s a kinek van, bundát hord, ha nincs — megelégszik a Pelissierrel is.

Régi levelező.

Adomák.

— Kapitány: Hát kend micsoda hitet vall, vitéz? kérdé a korcsma előtt ácsorgó vén huszártól.

Huszár: Én is azt az igaz hitet vallom a mit a regimentszabó, felelt kurtán a huszár.

Kapitány: Hát mit tudom én, hogy mit hisz a regimentszabó, szól föl-pattanva a kurta feleletért a kapitány.

Huszár: Vitéz kapitány ur! a regimentszabó igazat hisz, mert ő nekem ezelőtt három évvel egy nadrágot reparált harmincznyolcz garasért, és ő azt hiszi, hogy már talán meg sem fizetek neki; hát én is csak azt hiszem.

Kapitány: No itt egy forint pengő, jót kaczagva, az adósságot fizesse kend ki; a többi maradjon kendnek borraivalóba. — Huszár: Hé! Vitéz kapitány ur! ebből ugyesegéljen nem kap a szabó; mert azt már kapitány ur sem kívánhatja, hogy azért a harmincznyolcz garasért, egyszerre két ember is megtagadja a hitét. —

— Pista eredj be a postára és mond, hogy kérdeztem van-e már ujság?

A somogyi fiu megjön a válaszzsal, hogy már két napja, hogy ujság van.

„Hát miért nem hoztad el?“

„Mit?“ kérdi a suhancz.

„A Vasárnapi ujságot.“

„Hiszen gazduram nekem erről semmit sem szólt, azért én csak az kérdeztem meg, hogy mikor volt hold ujság.“

— Mint köztudomásu dolog a volt sóházaknál zavar elkerülése végett az illető tiszt sorba feljegyezgeté a sóért jövő szekér-tulajdonosok neveit, s így sorban szólíttatának elő, egy szegényebb sorsu nemes emberre kerülvén a sor a bejegyzéskor kérdé tőle az idegen származásu sós tiszt „hogy hívják kendet?“ mire ez „Pókateleki Kondé Benedek.“ A tiszt kinek életén keresztül sem sok dolga lehetett a diplomaticával s különben is sok baja volt, sokallá a sallangot, siettében mondá: eh irom kendet „Kizs János, tovább másik.“

Szerkesztői mondanivalók.

897. Otthon ülő publikum. Hallatlan dolgok! Oh Clemmy, Clemmy, ha te ezt tudnád! Szívesen vennék a bővebb felvilágosítást. Különben a kíváncsú teljesülni fog, az ígéretre nézve pedig mi kívánunk teljesülést. De miért nem Pest?

898. Vízik Janesit. Csak hád vigyék, míg János lesz belőle. 13 éves embertől különben elég, hogy ennyire vitték.

899. Szerelmes leveleim Mártonhoz, bizony nem használhatók.

900. Boldog új évet. Minden e czímmel beküldött versek szerzőinek mi is hasonló kívánunk; még a verseket is visszaadjuk.

901. Kubesidnek gyümölcsfat. Közöltetni fog.

902. Előfizetési fölhívás minden magyarhoz. Hasonló fölszólításokat csak hirdményeink rovatóban közölhetünk.

903. A székely szülőkhez, hasznavehető.

904. H. Farkasnak. Nem kell az irodalmi tréfákat érzékenyen venni. Élezet biz a mi fejünkhez is vágat, de mi azért, csak jellemsértő ne legyen, nem haragszunk. Nekünk tetszettek az ön művei, tetszettek másoknak is, azért ha mégis akadt, a ki nem nézhetette őket könnyű szívvvel, nem támadhatjuk meg érte. Csak haladjon kegyed nyugodtan szép pályáján! terem biz itt tövis elég; de ki harcolna tövissek ellen? A lapot küldjük s díját a jutalomból nem húzzuk le, ez nálunk nincsen szokásban.

905. Mieske. A leírás jó, de a rajz semmicske.

906. Kakas Turibiusnak: tiszteli önt Márton bátyja, de csak ugyan jobb szeretné önt sülvé; mint verseket írva.

907. D. J. úrnak. Küldeményeit nem használjuk.

908. Kúnhegyesre. Többeknek. Lehet az ilyen visszaélések ellen is felszólalni lapjainkban; de nem kell olyan nagyon megnyönni a tollat; mert akkor kellemetlen perpatvar támad belőle, a miből több lesz a kár, mint a haszon.

909. W. B. úrnak Ábrahámfalvára. Mi nem tudunk a kérdéselt tárgyról semmit, pedig szeretnők a közhitel érdekében, ha ön el nem veszténé jó célra szívet összegét.

910. Orleansi szűz nem adható.

BOLDOG UJÉVET.

AZ ÚJ ÉV KEZDETÉVEL

negyedik évfolyamát kezdi meg a „Vasárnapi Ujság.“

Megengedik olvasóink, hogy e magában csekélyszerű tény megemlítését néhány észrevétellel kísérjük. Három évet élt e lap s mi e három év egy vállalat életében, mely idők, hosszú időkre van számítva alapjában? — s mégis, bárminő „kurta szám a három“, ez elmúlt esztendő meggyőzően gazdagított mégis tapasztalatainkat, mennyire emelték reményeinket s népünk életerejébe vetett hitünket!

Elfogltság nélkül beszélünk. Nem azon vállalatról szólunk, mellynek élen történetesen nekünk van szerencsénk állani, hanem azon szellemi tárházról, melly körül megható számmal sereglett össze a magyar közönség.

Midőn 1854 márczius első vasárnapján, minden előleges zaj nélkül, jó remény fejében megindítottuk lapunkat, harmincz egynehányra ment azok száma összesen, kiknek az első számot meg kelle küldenünk. Buzdító öröm volt látni, e csekély szám mint növekszik hétről hétre, hónapról hónapra, a nép mindennemű, az előtt észre sem vett rétegeiből, figyelmet gerjesztő mennyiséggé; s alig telt el három, a szerkesztőség részéről nem küzdelem nélküli, nem akadéktalan esztendő, midőn a megindult „harmincz nemes“ példája ezekben talált követőkre.

Az a 10,000 előfizetője a Vasárnapi Ujságnak nem tartozik senkinek szorosán megőrzendő titkai közé s bizonyosan gyakrabban hallottuk pengetni olly oldalokról, hol az utánjárás gondossága felől semmi kétségünk nem lehet, mint minmagunk táborából.

Nem is azért hozom most fel, hogy belőle alkalmat vegyek,

tömjén-illattal szolgálni akár a szerkesztőségnek és munkatársainak, akár a munkás és vállalkozó kiadónak — hadd legyen ezek érdeme vagy szerencséje továbbra is minden rangu s rendű jóakaróink itélete alá bocsátva. Köz kézen forog a Vasárnapi Ujság három vastag kötete bőséges tartalmával, s beszélhet már kiki emlékeiről, mellyek e laphoz kötvék; élveziről, szellemi nyereségeiről, nemesebb időöltéséről, mellyeket abban talált, s mindenek előtt vallási, polgári s nemzeti érzületéről, mellyben megerősödését, mellynek igaz utra irányzását lapjaink minden sora czélozá.

A Vasárnapi Ujság előfizetőinek számát inkább azért említeném, mert abban én kiváló érdemét látom a magyar közönségnek magának. A lefolyt zivataros idők multával általános csüggettség borult a kedélyekre; czél és irány nélkül, elfásult tétlenségben éltük tetszhalálunkat. Voltak, kik, habár egy és más physikai erényt elismertek is bennünk, az általános lelketlenséget általános szellemi képtelenségnek, a ránk zudult újabb korban nélkülözhetlen szellemi fogékonyság teljes hiányának híresztelték. Aggodalommal mondtuk ki ekkor másokkal együtt az új jelszót, hogy: „Életben maradásunk első és egyetlen föltétele a mivelődés!“ s megdöbbenve hallották e hangokat mindazok, kiknek jóakarataik ugyan nem, de reményeik megfogyatkoznak.

A szó ki vala mondva s hála égnek! nem sok idő kelle, hogy meggyőződéssé érlelődjék. Ránk virradtak a felejtés aranyszín napjai, hangzottak a biztatás szavai a legmagasabb körökből, s a visszatérő bizalom ünneplés bevonulását tartá hajlékainkba. Az üdülő beteget szabadba csalta az újra mosolygó napvilág s megtisztult levegő; izmai feszülni kezdtek, megtért erejét érezni kezdé s munkatér, hatáskör után vágyódott. Megnépesedtek ismét a tudomány és művészet teremei, megsokasodtak a közlekedés térei, vidám munkától viszhangoznak s napról napra szaporodának

az iskolák padjai, az ipar telepei, a mesterségek műhelyei. Zsibongó élet jelei mindenütt; a mivelődés utáni vágy kimondva, elismerve, tettektől követve minden felől. Itt volt az ideje, miként a mohácsi veszedelem utáni felocsúdás napjaiban, hogy felkiáltunk ujlag: „Él magyar, áll Buda még!”

S ez általános mozgalom keletkezése idejében állott elő a Vasárnapi Ujság, hogy legyen képviselője, közlönye épen e mozgalomnak, hogy ébressze a mélyebben alvókat, hogy támogassa nehéz utaikban a bátran előre küzdőket, hogy szolgáljon buzdításul a kételkedőknek, hogy terjessze a tudomány s ismeret áldásait, a az mberi és polgári erényeket, hogy legyen tanácsadója, vigasztalója az ügyefogyotaknak. Akartuk, hogy legyen egy tárház, hova közhasználatra, behordhasson mindenki szellemi kincseket; akartuk, hogy a nép, mellynek eléje terjesztők rajzban és szövegben multját s ismertettük jelenét, győződjék meg arról, hogy nem szabad megfélekednie jövőjéről sem.

S a közönség, melly mind ezt belátta s elismerte, tömeges pártolásával emléket állított önmagának, saját életrevalóságának, mellynek mi csupán kész eszközei, mintegy megbizását teljesítő munkásai valánk. A magyar közönség saját érdeme ez, mellyet arany betűkkel szeretnénk följegyezni minden idők számára.

De, mint mondám, mind nem ez az oka, hogy a „Vasárnapi Ujság“ 10,000-nyi előfizetőit szőnyegre hoztam. Fő ok, a miért megemlítem, az, hogy ebből bővebb következtetéseket vonjak, mert itt *megállapodunk nem szabad!*

Nem akarok a méltánytalanság vagy telhetetlenség vádjá alá esni, s azért némi tartózkodással mondom ki, — de kimondom, mert meggyőződésem — hogy Magyarország népességéhez aránylag ama 10,000-nyi szám még mindig *csékély* olly vállalatnál, melylyet — legyen az jó vagy rossz — de *legnépszerűbbnek* és olcsósága miatt könnyen hozzáférhetőnek mondunk az országban.

Külföldön, a miveltségben előhaladott nemzeteknél *százezerekre* számolhatnak olly vállalatok. Angliát s Franciaországot érttem leginkább.

Nem vagyunk szerénytelenek vágyainkban s nem hűnyünk szemet a létező viszonyok elől sem. Arra nézve őszinte elismerésünket nyilvánítottuk a fentebbi sorokban, erre nézve tudjuk, hogy amaz országokban mind a népesség aránya kedvezőbb, mind a szellemi szükségek érzete hatalmasabb.

Azonban épen saját viszonyaink tekintetbe vételénél fogva emeljük fel szavunkat. Minap közölték e lapok a „Vasárnapi könyvtár“ előfizetőinek statisticáját melly csekély eltérésekkel megegyez a Vasárnapi Ujságéval. S ebből láthatta mindenki, hogy, daczára az eddigi örvendetes sikernek, minő csekély tér az még mindig, a mit eddig sikerült a szellem birodalmának meghódítanunk, hogy még mindig egész osztályok, egész vidékek vannak, hova a szellemi szükség érzete nem hatott el, hol az olvasás és gondolkodás még mindig nem tartozik azon rovatba, a hova tartoznia kell, a hova a mindennapi kenyeret sorozni szoktuk. Mennyi még itt az elfoglalni való tér, mennyi munka és tenni való vár még itt megváltó kezekre! Csak nézzen körül kiki a maga legközelebb szomszédságában.

Azt ne mondja senki, hogy ez osztályok és vidékek talán más uton nyerik lelki tápjokat, mert hiszen köztudomásu dolog, hogy más lapok is a mi közönségünk lelkesbjei közöl nyerik pártolóikat s a hová bejutni nekünk nem mosolygott a szerencse, oda alig sikerül belépni másnak is. S közügyet szolgálván, olly önzők nem vagyunk, hogy azt kívánjuk, mikép a föld, mellyet irtogatásunkkal megnyerénk a termelésnek, csupán nekünk ossza gyümölcseit, vagy csupán a mi ápoló, mivelő karunkat fogadja el.

Vakmerőség lesz-e tehát azt mondanunk, hogy az eddigi uton megállapodunk nem szabad, hogy az eddigi tizezerhez *ujabb* tizezerre van szükség, melly ha meglesz, talán *legujabb* tizezerről fogunk beszélni (mi, vagy a kik utánunk jövendnek); s teljesen megvagyok győződve, hogy még akkor sem értük el azon legnagyobb számot, mellyre természeti s számbeli viszonyainál fogva a magyar közönségnek képsnek kellene lennie.

Nemzeti kifejlődésünket illető reményekben én senki által felülmulatni nem engedem magamat s azért erősen hiszem, hogy valamint vagyonszerzésnél legnehezebb munkába kerül az első ezer forint megszerzése, szintugy lapunk pártolónak második tizezre felényivel kevesebb fáradsággal lesz megnyerhető, mint volt a elje sen uj és szokatlan téren az első.

Mindezekből, nézetem szerint; két dolog következik. Egyik a folytonos tökéletesedés lapunk részéről, másik eddigi szives olvasó közönségünk méltányossága s kifáradni nem tudó buzgalma. Az elsőre nézve birják az olvasók ígéretünket s ha nem birnák is, bizonyára kezességet találnának lapunk eddigi fokozatos haladásában. A mi pedig közönségünk méltányosságát s buzgalmát illeti, ezt kérjük továbbra is, kérünk mindenkit, ki megértette szavainkat, hogy a szellem országának uj meg uj hiveket megnyerni iparkodjék saját körében, segítve azon közös nagy munkánkban, mellynek sikerétől nem egyesek, hanem az egésznek jóléte, boldogsága függ.

Legyen a „Vasárnapi ujság“ ez uj évben is az, a mi eddig volt, jelenünk tüköre, közös tárházunk, hol mindenki kamatozókká teheti szellemi kincseit; irtó vas az eddig parlag mezőkön; szeretetteljes hódító a még eddig senki által el nem foglalt téreken, mindenek előtt pedig szivesen látott vendég, mellynek minden megjelenésénél szives karokat tárjon eléje a ház nagyja, apraja.

Illy ohajtásokkal s reményekkel kelünk utra az uj esztendőben s kérjük az ég áldását közös munkálódásunkra! *Pákh Albert.*

Az idő felosztásáról és az órák szabályozásáról.

„Az idő pénz,“ azt mondja az angol s utána minden ember, ki az életet komoly oldaláról szokta tekinteni. A mi dolog előttünk általában fontos és érdekes, annak minden, még apróbb részletei is, érdekelnek, sőt még a reá vonatkozó más tárgyakra is kiterjed részvétünk. „Navita de ventis, de bobus narrat arator,“ azt mondja a latin közmondás. Én sem vélem hát, hogy kellemetlen dolgot tesznek vagy 500 egyén előtt a „Vas. U.“ 10,000 olvasói előtt, ha az időre vonatkozó némi tárgyak és viszonyok ismertetését közlöm. Ezen viszonyok a végtelen idő igen parányi részének, a napnak, felosztására, jelesen az órákra, perczekre s a t. vonatkozandanak. Csekély tárgynak látszik az igaz, de ha értekeztem kezdetével el-lenkezésbe jöni nem akarnék, jeles dikciót tarthatnék, a felől, minő bajokat, veszteségeket, sőt veszélyeket okozott már egyszer is másszor is egyéneknek, testületeknek, sőt hadseregeknek és egész államoknak csak néhány percz számba nem vevése, elhanyagolása vagy elvételése is, s ebből következett elkésés vagy elsietés. Még humoristicus fejezet is mehetne belé azon szerencsétlenekről, kik, mivel órájuk nem volt egészen rendén, elkéstek a vasuttól vagy gőzhajtótól s az induló helyről a nézők mosolygó sajnálása által nehezített keservvel néztek az elindult *voncz* után. *)

De mint mondám, én ezeket mellőzöm, mert hiszem az olly és más hasonló jeleneteket éles ónnal rajzolva s élénk ecsettel festve, majd meglátandják olvasóim a „NAGY TÜKÖR“-ben s én magam beugrom a dolog közepébe, azokhoz fordulva, kik előtt az idő elég becses arra, hogy apróbb részletei is érdeket gerjesszenek náluk s elég fontos, hogy egy száraz értekezéstől se vonják meg figyelmeket.

Valahányszor Pest utcáin járok-kelek, mindig elbámulok az órásboltok nagy számán, melly csaknem a dohányboltokéval versenyez. Uram! gondolom, hány ezer órát kell eladni ezeknek évenként, hogy megélhessenek? És, vajjon, a vásárlók ezrei közt hányan vannak, a kik a vett áruval helyesen élni tudnak? — Na, ne gerjedjen senki boszuságra ellenem; jól tudom én hogy derék olvasóim s szép olvasónőim mindnyájan tudják s szeretik szép lánczon hordani az órát, meg is ismerik az időt egy félperczig rajta; sőt észrevevén hogy késik vagy siet, birják a mutatóját elébb vagy hátrább taszigálni, némelylek még az igazgatójával **) is tudnak banni! No de épen itt a bökkenője. Lám én elismerésem alkalmával egy kis feltételes szót szalaszték el: t. i. „ha észreveszik, hogy siet vagy késik az órájuk.“ Mert hiszen azt könnyű megítélni, hogy egy más órához képest siet-e vagy késik; de itt megint csak az a kérdés áll elé, hogy hát az a másik óra jól jár-e? — No hiszen azt mondják a gondosabbak, hogy ők a napjárásáról itélik meg s ahhoz igazítják az órájokat. Mire én viszont azt nyilvánítom, hogy itt már az iménti kérdés elő sem jöhet; mert kétségkívüli dolog és megállított tény az, hogy a nap *sehogy sem jár jól*, sőt olly rossz óra az, mellyet minden istenadta nap igazítani kell, kivevén legfeljebb két napot az egész évben.

Hanem azért nem kell megijedni, hogy már az egyetlen egy

*) „Vonez,“ szerintem annyi mint Train—Zug.

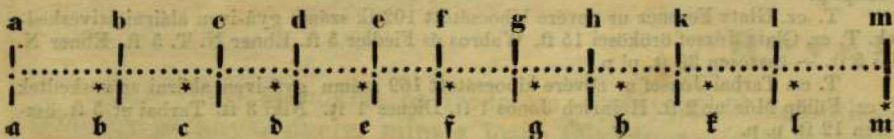
**) Vagy „directorium;“ az a kis peczek a zsebórákban, mellynek elébb vagy hátrább tolasával az óra járását siettetni vagy késleltetni lehet.

biztosnak vélt utmutatót is gyanúsítjuk az órabirtokosok előtt, mert van mód az ügyen segíteni. A napban mint órában, az a nagy hiba van, a mi a mesterséges órákat, ha benne sinlenek, mondhatni, teljesen haszonvehetlenné teszi; az t. i. hogy egyenetlenül jár, és javíthatatlanul hol siet, hol késik. Igen de az a nevezetes különbség van ám az istenteremtette nap és az emberkészítette órák közt, hogy amannak egyenetlenségében rend és törvény van, mi ezekben, legalább általunk felfoghatólag, nincs. Ennél fogva igazítása is — nem a napnak, hanem az általa jelentett időnek — szintolly könnyű mint biztos, holott egy hiányos készülletű zsebóránál, milylen egyébaránt a nagyobb rész, ezen igazítás teljes lehetlen; úgy hogy csak valamennyire biztos használhatóságuk végett naponkint vagy legalább olly gyakran mint csak lehet, meg kell kérdenünk a napot.

Ebből láthatni, milly szükséges a nap adatainak igazításához érteni, mert ez is a mi kérdésünkre hibás feleletet ad, mellyet elébb, mintsem megindulnánk utána, jóvá kell tennünk. Ezen igazítást vagy jóvátételt minden embernek, a ki óráját pontosan kívánja járattani, szükségkép és nélkülözhetlenül tudni kell; mert ha nem, a legjobb órákat is elronthatja, nem hogy a rosztat javitná. És ez az a mit olvasóim, ha tetszik, megtanulhatnak e czikkből.

Hanem, mielőtt utasításomhoz kezdenék, egy kis csillagászati észrevételt, illetőleg ismertetést kell előre bocsátanom.

Tegyük fel egy utat, melly egyenetlen osztályokra volna feladarabolva és kijelelve, p. o. mint ez :

Tudniillik *a*-tól *b*-ig volna 10 öl, *b*-tól *c*-ig 9 öl, *c*-*d*-ig 7 öl, *d*-*e*-ig 7 öl, *e*-*f*-ig 6 öl, *f*-*g*-ig 7 öl, *g*-*h*-ig 7 öl, *h*-*k*-ig 8 öl. — No már, ha azt mondanók valakinek, hogy bizonyos és kiszabott idő alatt folytonosan megállás nélkül menjen végig azon uton, de úgy mérsékelje lépéseit, hogy *a*-ból indulva az első perc végével épen a *b*-hez, a második perc végével épen a *c*-hez, s így tovább minden következő perc végével épen a *d*-hez, *e*-hez, *f*-hez s a *t* érkezzék; ezen feladatunkat mondom, egy élő, öntudattal, szabad akarattal, észszel bíró lény ugyan teljesíteni képes volna; de nem ám *gép* soha, ha szinte Európa, vagy Amerika legelső gépésze kísértene is meg a készítését. A mit tehetne, egyedül abban állana, hogy azon nyolcz perc alatt, míg t. i. emberünk az *a*-tól a *k*-ig halad, a *gép* is épen azt az utat tegye meg, s vele együtt indulva meg az *a*-tól, vele azon egy pillanatban érkezék a *k*-hoz. De ha a *gép* menetében is, mint az emberében tiz állomást jelelnék ki, mellyekre a *gép* minden perc végén érkezék, már a közbeeső állomásaikhoz bezzeg nem együtt érkezék, hanem hol elől, hol hátul járkálna a *gép* az emberen. Ezen viszony érzékítése végett rajzomban csillagokkal és német betűkkel jeleltem meg azon pontokat, a hol lenne a *gép* minden perc végén, tehát azon pillanatokban, mellyekben emberünk illetőleg *a*, *b*, *c*, *d* s a *t*. pontokhoz érkezék.

Ime k. o. az ember és *gép* ábrázolatában a napot és a kerekét órákat állítam ön elé. Csakhogy a hasonlatot nem kell tovább erőltetni, mint a meddigér. Nem ér pedig tovább, mint addig, hogy a nap egyenetlenül jár, az óra — (a jó óra perse) — egyenlően. Más szóval, hogy a nap, mint a mi emberünk egyenlő időszakok alatt különböző mértékű utakat tesz, az óra-mutató ellenben mindig egyformán tartja meg kiszabott, kimért járását. Egy kis világosítás mindjárt megteszi; csak elébb engedelmet kérek a mivelt olvasótól, hogy én a napot *jártatom*, holott minden ember tudja, hogy a *föld* forog s nem a *nap* kering körülte. De mi csillagászokul, akár czéhbeli mesterek legyünk mint Leverrier vagy Airy, akár kontár mükedvelők, mint édes magam, már csak úgy szoktunk e tekintetben beszélni, a mint az első nyert tapasztalás mutatja. Az a tapasztalás t. i. melly a gyermekkel, mikor elsőben ül gyorsan haladó szekéren, azt mondatja: „Ni, apám, hogy szaladnak a fák visszafelé!“ Hagyjuk hát a napot, rövidebb kifejezés okáért, *járni*. Jár pedig két-kép, u. m. keletről nyugatra, és egyszersmind megfordítva is. E két ut egymással ellenkező levén, bajos megfogni, ugy-e? Mikép haladhat egy test egyszerre két irányba. Ime mondok egy példát reá, mellyet nem most gondolék magamban, hanem a „Divatcsarnok“ nevű szép-

irodalmi folyóiratból kölesünöztem; hol Astrophilus nevű valaki egy urhölgynek a következő utasítást adja: — „Igazittasson nagysád egy asztali órát úgy, hogy késsék minden 24 órában öt perczet, és vetesse le nagyobb tisztaság okáért a kurta vagy is óramutatót. Már most ha valaki ezen órát napjában többször megtekinti, ha még ollyan is, a ki soha órát nem látott, kéntelen lesz azon észrevételt tenni, hogy a mutató kereken halad; még pedig, nevezzük, *balról jobbra*. Ellenben ha nagysád, vagy más akárki ezen órát mindennap csak *egyszer*, még pedig délben tekinti meg s azon napon többször nem; az első nap, mellyen a lassítás történt, kétségkívül azt veendi észre, hogy a meghagyott mutató körülbelöl XII. órára mutat. De már másnap XI-re, harmadnap X-re s így tovább visszafelé, mindennap. Azon ember hát, ki mint mondám, ezen órát s mutatóját csupán *minden délben* és máskor *nem* tekintené meg, szintugy kéntelen volna azon meggyőződésre jutni, hogy a mutató kereken halad, de már amaz első észrevétellel ellenkezőleg: *jobbról balra*.“

„És tegyük már, hogy a két vizsgáló két különböző egyén, s mindenik közli másikkal észrevételei eredményét: nemde, azt állíthatja az első, hogy ama mutató *balról jobbra*, a másik azt, hogy *jobbról balra* halad? És ezek ha kissé tüzes ficzkók lesznek, még össze is vesznek, annál mérgesben, minthogy mindeniknek igaza lesz a maga álláspontján.“

„De több az, hogy még más viszály-almája is lesz köztük. Mert az egyik azt fogja állítani, hogy a mutató körülbelöl 12 óra alatt végzi el a körutját; holott a másik, hasonlókép világos tapasztalása után erősíteni, hogy az bizony 12 nap alatt végzé be egyszer.“

„Én pedig azt kívánom, hogy nagysád mindkét egyén ellenkező nézetét egyesítse magában, és egyszerre képzelje magának mindkét utat, mellyek közül az elsőt, melly a 12 órai időszakban végzi körét, kétségtelenül *balról jobbra* való irányban követi a mutató; holott a másodikban 12 nap mulva éri el ugyanazon mutató első kiindulása pontját, miután töle *balra* távozott és hozzája *jobbról* közeledett.“

E képet a nap járására szigoruan alkalmazhatni, mert csak az időszakok különböznek; egyébiránt pedig egészen úgy viseli magát a nap, mint a mondott óramutató.

Ugyanis az első, ugymint *keletről nyugatra* — tehát ha délnek fordulunk *balról jobbra* — tartó mindennapi utját a napnak, kiki látja s észlelheti mindennap. Ezen körülbelöl 24 óra alatt végzett körut további magyarázatot nem igényel. — De igen is kívánja azt a második, *nyugatról keletnek* tartó útja a napnak, mellynek megértésére szükséges tudni, hogy van egy roppant számos tábla, melly az égen övszalag módjára kerít be minket, s a mellyre a 12 óra helyett a 12 ugynevezett égi-jegy van ama ragyogó szegekkel, a csillagokkal fejegyezve az ég boltján. Ezen számtáblán, mellynek állatkör (Zodiacus) a neve, teszi meg a nap ama visszafelé haladó utját *nyugatról keletre* — *jobbról balra* — tartva egy év alatt. Ezen utjában szintugy kísérhetni a napot, mint az óra számtábláján a mutatót. Igaz, hogy azt a jegyet, vagy csillagesoportot, mellyben *van* a nap — most, midőn ezt írom a *nyilasban* — látni nem lehet, de lehet ám e bajon segítni háromkép is. Elsőben lehet látni éjfélkor azon helylyel épen átellenben levő jegyet, vagyis csillagképet, s meggyőződhetni róla, hogy egy év lefolyta alatt azon vonalán az égnek, hol a nap nappal delelni szokott, sorban mind a 12 jegyet megpillanthatjuk, jelölül annak, hogy a velők átelleni pontokat is a nap mind sorba járta. Másodszor lehet látni azon jegyeket, mellyekbe a nap lépendő; mert ezek estve napnyugta után, a nap okozta szürkület mellett csillognak s folytatott vizsgálódással szemlélhetni, mikép merülnek sorba a szürkületbe s vesztik el fényüket, miként állanak helyökbe mások keletre esőbbek, s mikép kerülnek vissza év elteltével megint az elébbiek. Lehet végre harmadszor látni azokat a jegyeket, mellyeket a nap e másodrendbeli körutjában sorban odahagy. Ezeknek az elébbi csillagokkal egészen ellenkező sorsuk van. Azok ugyan is, mint mondám, *elmerülnek az estvel* szürkületbe; emezek pedig *kikelnek a hajnalból*, miokért kikelésüket reggel észlelhetni, valamint idő folytával, mikép búnak ki más-más csillagok és mindig keletiebbek a szürkületből, a mint a nap keletfeléi utjában tovább-tovább halad a zodiakusban. Ezen harmadik mód a legnevezetesb, jelesen azért, hogy régi népeknek, például az egyiptomiaknak e nyujtott eszközt éveik szabályozására. Ezért a csillagok ezen megjelenésének saját nevet is adtak, azt t. i. hogy „*napból kikelés*“ (ortus heliacus). A syrius csillag napból

kikelését a hajdani Egyiptomban nagy ünneppel ülték meg. — Most lépnék már a dolog derekára; de minthogy ennyit egy huzomban elégnek véltem, majd elvégzem a jövő számban. *Brassai.*

Vértessaljai vízhangok.

I.

Hass, alkoss, gyarapíts, s a haza fényre derül.
Kölcsöy.

Engedje meg a t. szerkesztőség nekem azt a gyönyörűséget, hogy én most e válságos időben, — midőn a nemzeti erők mindenfelé hullámszába jövének — most mondok e válságos időben, egy nevezetes eseményről tegyek említést.

Ugy látszik, népünk jobban kezdi érteni most mint valaha ama viszonyok fontosságát, melyet anyagi üdvének a mezőgazdaság terén, helyzete nyitott. Nem keresik már szélsőségekben a boldogságot. Elég volt már a láрма, gondolja minden atyánkfia, most már illő, hogy dolog után lássunk.

Szántás, vetés, műpar, új lendületet nyerének. A szükséglet, szorgalom, gond, vállalkozási szellem váltá fel mindenütt, s az emberek bámulatos erélyt fejtenek ki az évek szeszélyes folyama alatt. Csak annyi Isten áldása, a menyinyi szorgalom, úgy nem sokára eldallohatjuk a költővel hogy :

„Járjátok be mind a földet,
Mellyet Isten megteremtett,
S nem akadtok bizonyára,
A magyar nemzet parjára.

Ha a föld Isten kalapja,
Hazánk a bokréta rajta . . .“

A közönség most már nem csupán a régi, megszokott foglalkozásokon rágódik; hanem egyéb művelt nemzetek példájára, új vállalatok, új intézkedések életbe léptetésén is töri fejét. Vannak ugyan még keményfejú, megátalkodott polgárok, kik az ujabbnak irányzatát, bohóság és ifjúkori ábrándnak tartják, de viszont vannak nagykoru, értelmes egyének, kik megértve az idő szavát, föltétlenül fogadják el az eszmét, s terjesztik azt saját körükben szép csendességgel, mint terjeszték az apostolok Jézus igéit.

Igy érik aztán a gyümölcs, s így lesz virágzó a kert, mely eddig, kietlenül elhagyatottan állt.

Látjuk, tapasztaljuk ezt naponkint, de főkép a dicséret és magasztalás, nagyon megilleti azokat a mi *bicskei* atyánkfiait (Fehérmegyében) kik értelem és okosság által vezéreltetve, egy olly nevezetes *faiskolát* szervezének, mellynek műértők, s illetékes bírák szerint, párja messze földön nem található.

A *faiskola* 12 holdnyi területből áll, mellyet a két hitfelekezetű egyháznak még a b. e. gr. B. K. adott.

Ezek az okos egyházak azután, nem hogy elkülönözték volna magukat, hanem egyesült erő, akarat, tanítók, lelkészek és az egyházi gondnokok befolyása által odavitték a dolgot, hogy az ügy élire, egy értelmes kertész állítának, ki aztán mindent elkövetett, hogy a faiskola a legnemesebb fajú oltványokkal szereltesse fel.

Természetes dolog, hogy e nemes buzgalmú egyesített törekvéseknek, nagyszerű eredményei lettek.

A faiskola most már olly virágzó állapotban van, hogy oltványainak száma meghaladja a *tisenőteseret*. A vidék előtt, hol még a fatenyésztés ügye nagyon kopáron áll, megbecsülhetetlen e nagy fontosságú kert. A műveltebb lakosok, mint a buzgó muzulmanok Mekkához, úgy vándorolnak ide. Mindenki iparkodik magának e kertből valamit szerezni, mert lassanként mindenki érzeni kezdi azt, hogy a gyümölcsfa tenyésztésnek végetlenül nagy fontossága van.

A gond, a felügyelet e faiskolára igen nagy.

Különös érdemet szereztek e téren maguknak a két különböző egyházak lelkészei, tanítói, és gondnokai. Ezek mindent elkövetének, hogy e nemes vállalat ügyét, fejlődését, előhaladását, hosszú éveken át szilárdabb és szilárdabb alapra fektessék.

Most már nekünk nincs egyéb tenni valónk, mint követni e nemes példát, s felsóhajtani, hogy adjon Isten ilyen egyházi előjárókat egyéb gyülekezeteknek is!

Donpierre.

Felvilágosítás Petőfi Sándor születéshelyéről s napjáról: Kis-körös 1856. dec. 18-kán. Tisztelt szerkesztő ur! Többször olvastam már, nevezetesen a „Vasárnapi Ujság“ jelen évi folyamában is, legutóbb pedig a „Vasárnapi Könyvtár“ban azon hibás állítást, hogy Petőfi Sándor költőnk Kis-Kunságban, Szabadszállásán, és pedig a „Vasárnapi Könyvtár“ szerint 1823-dik év június 1-én született. Ez állítást hibásnak mondom, s ezt a legértényesebb adattal bizonyíthatom be. Petőfi nem Kis-Kunságban, hanem Pest-megyében, nem Szabadszállásán, hanem Kis-Körösön született. A kis-körös ágost. vall. evang. egyház keresztlési Anyakönyvében a 127 lapon az áll, hogy 1823 január 1-én kereszteltetett *Petrovics István* és *Hrúsz Mária* fia Sándor, miként ezt hiteles kivonatban minden pillanatban kiadni kész vagyok. Köztudomásu, hogy költőnk a Petőfi nevet csak később, apjávali meghasonlása következtében vette fel. — Petőfi Sándor tehát kis-körös születésű, s első gyermek éveit is Kis-Körösön tölté; csak később mentek át szülői Kis-Kunságba. — Jól emlékszem, hogy midőn szülői Sándort a szent-lőrinczi latin iskolába hozták, már Szabadszállásán laktak. — Szent-Lőrinczen Sán-

dórral egyszobában laktam, későbbben is kalandos életének minden phásisaiban ismertem: mint katonát, mint obsitost, mint pesti statistát*), mint kezdő költőt és mint elismert jelest. — Pesten gyakrabban megfordulván, majd mindig találkoztam vele. — Midőn utoljára voltam vele, nekem s több kis-körös barátinak szentül megígéré, hogy szülőföldét s itteni barátit legközelebb meglátogatandja. Azonban a forradalom közbe jött, s ez gátolá adott szava beváltásában. — Kún testvéreim ne vegyék rossz neven, hogy tőlük elpörlőm azon dicsőséget, mellyet Petőfi Sándornak állítólagos kún születése reájok árasztott. — Nem is az indított a főlebbi sorok írására, hogy ez által lakhelyem dicsőségét emeljem: ámbár megvallom, jól esik mondhatnom: hogy Petőfi kis-körös fi; — hanem: igen illő, hogy jeleseinknek legalább születés helyét és idejét alaposan tudjuk.**) *Sárkány János, k.-körös ev. lelk.*

— **A nemzeti színházi nyugdíjintézet pénzalapjának növelésére, az 1856 évi június 19-ki jelentés óta, következő kegyes adakozások folytak be, u. m:**

Kész pénzben. A t. cz. budai ipartanoda szives adománya, a Hölgyfutár“ szerkesztősége által kézbesítve 50 ft. p. p.

T. cz. Erdélyi János ur sárospataki tanár gyűjteménye, magány uton beküldve 41 ft. p. p.

T. cz. L. I. ügyvéd ur. W. B. névre eszközölt adománya, 15 ft. p. p.

T. cz. Tihy Alajos ur adománya, Samvald Gyula ur által kézbesítve, 9. ft. p. p.

T. cz. W. B. ur. L. I. névre eszközölt küldeménye, 50 ft. p. p.

T. cz. Vári Szabó János adománya, magány uton beküldve, 2 ft. p. p.

T. cz. Simon Florent ur két rendbeli szives adománya, a Nemzeti színház igazgatósága utján átaladva, 10 ft. p. p.

T. cz. Angyal Pál ur szives adománya, a „Pesti Napló“ Szerkesztősége által kézbesítve, 5 darab arany természetben.

T. cz. Malatides Milka k. a. szives adománya, a „Vasárnapi Ujság“ szerkesztősége utján, 1 darab arany természetben.

T. cz. Jarolics János nevére kibocsátott 142 számú gyű-iven aláírni sziveskedtek. T. cz. Torkos Károly ur 1 ft. Rentsisovski Ferencz 1 ft. Vámosi Miklós 1 ft. Olmósi Antal 1 ft. Dr. G. 1 ft. Székán Pál 1 ft. Foltini Imre 1 ft. Jarolics János 2 ft. p. p. — összesen 9 ft. p. p.

T. cz. Glatz Ferencz ur nevére kibocsátott 102-ik számú gyű-iven aláírni sziveskedtek. T. cz. Glatz József örökösei 15 ft. Wabros és Fiedler 5 ft. Ebner N. T. 5 ft. Ebner N. fiai 5 ft. — összesen 30 ft. p. p.

T. cz. Tarbai József ur nevére kibocsátott 169 számú gyű-iven aláírni sziveskedtek. T. cz. Fülöp Mór ur 2 ft. Heinrich János 1 ft. Dienes 1 ft. Nikl 3 ft. Tarbai ur 5 ft. összesen 12 ft. p. p.

T. cz. Nemes Ferencz ur 146-ik számú gyű-iven T. cz. Szányi István ur 1 ft. T. Nemes Ferencz ur 1 ft. összesen 2 ft. p. p.

T. cz. Mészöli Lajos ur 147. számú gyű-iven az általa 1856 évi october 25-én rendezett tánczvizgalom tiszta jövedelme fejében — összesen 20 ft. p. p.

T. cz. B. J. ur nevére kibocsátott 143 számú gyű-iven az általa Nagy Kamizán 1856. october 28-án rendezett tánczvizgalom tiszta jövedelme fejében 32 ft. 12 kr. Ugyan ezen iven T. cz. Szobovits Nándor 3 ft. összesen 35 ft. 12 kr. pp.

T. cz. Szabó Pál ur által Devecserben f. é. october hó 25-én tartott tánczvizgalom tiszta jövedelme, ide számítván a belépti jegyekert Nagyságos Pap János ur által küldött 5 ft. és tekintetes Koller Ignác ur által küldött 2 ft. pp. összesen 102 ft. pp.

T. cz. Tomori Anastás ur, szives levén megengedni, hogy Pesten nem léte alkalmával a nemzeti színházban kibérlett 41 számú páholya a nyugdíjintézet javára kiadassék; ebből koronkét befolyt összege összege 44 ft. pp.

T. cz. Dóri Iren kisasszony adománya, a „Nagy Tükör“ szerkesztősége utján, 2 ft. pp.

T. cz. Simonffy Sámuel ur szives adománya, a „Nagy Tükör“ kiadó hivatala utján, 10 ft. pp., készpénzben összesen 416 ft. 12 kr. és 6 darab arany természetben.

Továbbá: Néhai t. cz. Somogyi István kaposvári lakos, végrendeletileg a nyugdíjintézetnek hagyományozott 40 ft. pp.

T. cz. D. A. ur által a nyugdíjintézetnek ajándékozott urbéri kárpotlási kötelezvény couponokkal értékre — 100 ft. pp., kötelezvényekben összesen 150 ft. pp.

T. cz. Brassai Sámuel ur „Critical lapok“ című folyóiratának 1-ső füzetéből 180 példányt volt szives a nyugdíjintézetnek ajándékozni, olly czélból, hogy az azok eladása utáni befolyt összeg egészen az intézet pénzalapjának gyarapítására forditassék.

Mind ezen adakozásokat, és adományokat a választmány hálás elismeréssel fogadván, midőn adakozók s gyűjtők neveit közölszerés, és méltánylás tekintetéből kihirdetné, kötelességének ismeri egyszersmind irányukban az intézet részéről őszinte hálás köszönetét nyilvánítani.

Ez alkalommal szintén mulaszthatatlan kötelességének ismeri a választmány őszinte köszönetét szavazni a pápai reform főiskola nagy érdemű dalárdájának — ugy szintén a pápai zenész uraknak, kik a t. cz. Szabó Pál ur által Devecserben rendezett tánczvizgalomban, az intézet iránti kegyelethöz minden díj nélkül közremunkálni, s azt énekkel, zenével, és szavatokkal érdekesíteni sziveskedtek. — Pest, december 16. 1856.

Szigeti József, nyug. inté. válasz. jegyző.

Öväs. A nemzeti színházi nyugdíjintézet kormányzó választmány részéről ezennel nyilvánítatik, hogy jövendőben minden félre értékes, és visszafélések kikerülése tekintetéből, említett választmány a nyugdíjintézet részére eszközözendő, s bármi néven nevezendő gyűjtéseket csupán azon egyénektől fogad el, kikerre választmányilag felszöllitattak, s illetőleg megbizattak. — Felkéri ez okból mind azon szives honfiakat, kik a nyugdíjintézet gyarapítására gyűjteni akarnak; különösen pedig minden nemű könyveknek, és irodalmi vállalatoknak kiadóit vagy szerzőit, kik irodalmi válólatok jövedelméből ez intézetet részesíteni akarják, hogy ebeli szándékukat említett választmánnyal előlegesen tudatni sziveskedjenek; ellenkező esetben óvást tesz a választmány a nyugdíjintézet nevének, és címének bármi vállalat programján vagy hirdetésén leendő használata, — ugy színén az említett intézet neve alatt eszközözendő bármi nemű gyűjtések ellen, — azon kijelentéssel, hogy ezen óvást figyelembe nem vevők ellen a törvényes eljárást veendő igénybe. Pest, december 16-án 1856.

Szigeti József, nyug. inté. válasz. jegyző.

*) Ekkor történt, hogy, Pesten találkozával vele, midőn őt Petrovics néven szólítám, egész komolyan válaszolá: „csalódik ön, én nem vagyok Petrovics.“ Én kissé megütöközve mondtam: ne tréfálj Sándor, hisz fogad is elárul“ mire ő félig komolyan, félig tréfásan válaszolá: „De úgy van, barátom, én nem vagyok többé Petrovics, hanem Petőfi. Atyámmal keményen meghasonlottunk, — kitagadtuk egymást.“ — Később mint tudjuk, apja kibékült fiának pályájával: de Sándor a Petrovics nevet soha többé föl nem vette; — a közönség azon néven ismeri csak, mellyet híressé tett.

S. J.

*) Az irodalomtörténet nevében köszönjük a beküldő urnak e hiteles tudósítását. Reméljük, ezental nem fognak többé annyira ingadozni a jeles költőnk születése helyét és idejét illető adatok. — A költő egyes életszakát illető jellemzetes adatokat is, miket a beküldő ur ajánl, szivesen vesszük.

Szerk.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**